

UNIVERZA V LJUBLJANI
PRAVNA FAKULTETA LJUBLJANA

UGOTAVLJANJE OČETOVSTVA

Magistrsko diplomsko delo

Katarina Gabrovec, dipl. prav.

MENTORICA: prof. dr. Barbara Novak, univ. dipl. prav.

Ljubljana, junij 2016

POVZETEK

UGOTAVLJANJE OČETOVSTVA

Avtorica: Katarina Gabrovec, dipl. prav.

Mentorica: prof. dr. Barbara Novak, univ. dipl. prav.

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih določa, da se za očeta otroka, rojenega zunaj zakonske zveze, šteje tisti, ki je otroka pripoznal oziroma tisti, čigar očetovstvo je bilo ugotovljeno s sodno odločbo. Pripoznanje je prostovoljna, strogo osebna izjava posameznika, da je oče nezakonskega otroka in ni nujno, da ustreza biološki resnici. Poda jo lahko pred centrom za socialno delo, matičarjem, v javni listini ali v oporoki. Kot pogoj za veljavnost pripoznanja zakon predpisuje tudi soglasje matere. Podano pripoznanje je mogoče tudi izpodbijati. Pravico do izpodbijanja pripoznanja imata otrok in biološki oče. Moški, ki je podal izjavo, ima na voljo le izpodbijanje zaradi napak v izjavi volje po pravilih Obligacijskega zakonika. Drugi način vzpostavitve očetovstva je sodno ugotavljanje očetovstva. Pravico do vložitve tožbe imata otrok in moški, ki je podal pripoznanje, vendar mu mati ni podala soglasja. Otrok lahko vloži tožbo kadarkoli, saj ni omejen z nobenimi roki. V imenu mladoletnega otroka vloži tožbo mati, ki ji naša zakonodaja trenutno ne priznava aktivne legitimacije. Moški lahko vloži tožbo v roku enega leta, odkar je prejel obvestilo o materinem nestrinjanju s pripoznanjem očetovstva, vendar najkasneje v roku petih let od otrokovega rojstva. Sodno ugotovljenega očetovstva ni dopustno izpodbijati. Z ugotovitvijo očetovstva se med moškim in otrokom vzpostavi starševsko razmerje skupaj z vsemi pravicami in obveznostmi.

KLJUČNE BESEDE: starševstvo, ugotavljanje očetovstva, pripoznanje, sodno ugotavljanje očetovstva, otrokova korist, materina pravica do zasebnosti.

SUMMARY

ESTABLISHMENT OF PATERNITY

Author: Katarina Gabrovec, dipl. prav.

Menthor: prof. dr. Barbara Novak, univ. dipl. prav.

The law of marriage and family relations states that the father of a child born out of wedlock is a man who acknowledged the fatherhood of a child or a man whose paternity was judicially determined. The acknowledgement of fatherhood is a voluntary, strictly personal statement of an individual that he is the father of the child. It is not necessary that the statement corresponds with the biological reality. It can be administered at the centre for social care, at the registry office, it can be given as an official record or a statement in a will. According to the law the acknowledgement is valid if the consent of the mother exists. The given acknowledgement can be contested. The child and the biological father have the right to contest the acknowledgement. Under the rules of the Law of obligations a man who made a statement of fatherhood can only file a complaint because of the mistakes in the given statement. The second way of establishing fatherhood is judicial determination. The right to file an action is given to the child or to the man who acknowledges the fatherhood but hasn't been given the consent by the child's mother. The child can file an action at any time since no time limits apply for the child. On behalf of the minor an action can be filed by the mother, who according to our legislation can not do it on her own behalf. A man can file an action within a year (but not more than 5 years after the child's birth) since he was informed about the mother's disagreement concerning the acknowledgement of fatherhood. Judicially determined fatherhood can not be contested. With the determination of fatherhood a parental relationship between a man and a child with all due rights and responsibilities is established.

KEY WORDS: parenthood, establishment of paternity, acknowledgment of fatherhood, judicial determination of paternity, interest of the child, the mother's right to privacy.

KAZALO

1	UVOD	2
2	OTROKOVA KORIST IN MATERINA PRAVICA DO ZASEBNOSTI	3
2.1	OTROKOVA KORIST	3
2.2	MATERINA PRAVICA DO ZASEBNOSTI	4
3	UGOTAVLJANJE OČETOVSTVA.....	6
3.1	PRIPOZNANJE OČETOVSTVA.....	7
3.1.1	IZPODBIJANJE PRIPOZNANEGA OČETOVSTVA.....	9
3.2	PRIPOZNANJE MATERINSTVA	10
3.3	SODNO UGOTAVLJANJE OČETOVSTVA	10
3.3.1	OTROK	11
3.3.2	OTROKOV OČE.....	12
3.3.3	UGOTAVLJANJE OČETOVSTVA PO SMRTI OČETA	13
3.3.3.1	DOKAZOVANJE.....	13
3.3.4	POSTOPEK SODNEGA UGOTAVLJANJA OČETOVSTVA	15
3.3.4.1	ANALIZA DNK.....	18
3.3.5	SODNO UGOTAVLJANJE OČETOVSTVA PO DZ.....	20
3.4	PREPOVED UGOTAVLJANJA OČETOVSTVA.....	21
3.4.1	OPLODITEV Z BIOMEDICINSKO POMOČJO.....	21
3.4.2	POSVOJITEV	22
3.5	SODNO UGOTAVLJANJE MATERINSTVA	23
3.6	VLOGA CENTRA ZA SOCIALNO DELO	24
3.7	POSLEDICE UGOTOVLJENEGA OČETOVSTVA.....	25
3.8	VEZ MED SODNIM UGOTAVLJANJEM OČETOVSTVA IN IZPODBIJANJEM OČETOVSTVA	26
4	ZAKLJUČEK.....	29
5	LITERATURA.....	31
6	SODNA PRAKSA	33
6.1	SODNA PRAKSA EVROPSKEGA SODIŠČA	33
6.2	SODNA PRAKSA SLOVENSКИH SODIŠČ	33
7	PRAVNI PREDPISI.....	35
8	SPLETNI VIRI.....	36

1 UVOD

Z uveljavitvijo instituta zakonske zveze se je pojavilo tudi razlikovanje otrok na tiste, rojene v zakonski zvezi, in tiste, ki niso rojeni v njej. Nezakonski otroci so dolgo časa veljali za brezčastne in brezpravne. V sodobnem svetu je zato bistvenega pomena enakopravnost zakonskih in nezakonskih otrok. Izhodišče posebnega varstva otrok so številni mednarodni dokumenti in Ustava RS (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 69/04, 69/04, 68/06, 47/13, 47/13, 75/16 – v nadaljevanju URS), ki z več določbami zagotavlja enakopravnost, posebno varstvo in skrb otrok.¹

Očetovstvo je treba ugotavljati pri nezakonskih otrocih in otrocih, pri katerih je bilo očetovstvo izpodbito ter ni prišlo do vzpostavitve drugega očetovstva. Ti otroci so do ugotovitve očetovstva v bolj občutljivem položaju kot zakonski otroci, pri katerih velja domneva očetovstva. V skladu z zakonom se očetovstvo pri nezakonskih otrocih vzpostavi s pripoznanjem ali s sodno ugotovitvijo očetovstva. Zaradi vse bolj zanesljivih medicinskih metod dokazovanja očetovstva se povečujejo težnje po biološki resnici in s tem po uporabi postopka sodnega ugotavljanja očetovstva. Pri tem se poraja vprašanje primernosti slovenske zakonodaje, ki je že desetletja ista in prekomerno posega v pravice vpletenih. Zlasti so sporni roki, s katerimi zakonodaja omejuje pravico do ugotavljanja očetovstva ter krog aktivno legitimiranih oseb za vložitev tožbe.

Namen magistrske diplomske naloge je predstavitev položajev vseh udeležencev pri ugotavljanju očetovstva, njihovih pravic in obveznosti, pravnih možnosti, ki jih imajo na voljo z zvezi z ugotavljanjem očetovstva ter pomena ugotovitve in pripoznanja očetovstva.

V marcu letošnjega leta je bil sprejet nov Družinski zakonik (Uradni list RS, št. 15/17 – v nadaljevanju DZ), ki se začne uporabljati 15. 4. 2019. Do takrat je v uporabi še star Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list SRS, št. 15/76, 30/86, 1/89, 14/89, Uradni list RS, št. 13/97, 82/94, 29/95, 26/99, 60/99, 70/00, 64/01, 110/02, 43/03, 16/04, 101/07, 90/11, 84/12, 82/15 – v nadaljevanju ZZZDR) in magistrska diplomska naloga temelji na določbah veljavnega zakona z navedbo bistvenih novosti po DZ.

¹ Tako na primer določba tretjega odstavka 53. člena, določba 54. člena URS in druge.

2 OTROKOVA KORIST IN MATERINA PRAVICA DO ZASEBNOSTI

2.1 OTROKOVA KORIST

V vseh postopkih, v katerih je neposredno ali posredno vpleten otrok, je glavno vodilo, ki ga morajo spoštovati in upoštevati vsi organi, otrokova korist.² Posebno varstvo in skrb otroka sta zagotovljena tudi z URS, ki obvezuje državo, da zagotovi to varstvo s posebnimi zakonodajnimi, administrativnimi in drugimi ukrepi. Država mora otroku zagotoviti aktiven položaj v postopkih, ki ga zadevajo, ter za to ustvariti ustrezno materialno in procesno ureditev. K temu jo zavezujejo tudi mednarodni dokumenti, katerih določila temeljijo na spoznanju, da je otrok samostojen nosilec pravic in ne zgolj objekt varstva in skrbi.³ Poleg Konvencije o otrokovih pravicah (Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe št. 15/90, Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij Organizacije združenih narodov in konvencij, sprejetih v Mednarodni organizaciji za atomsko energijo, Uradni list RS, št. 35/92, Mednarodne pogodbe, št. 9/92 – v nadaljevanju KOP) je treba omeniti še Evropsko konvencijo o uresničevanju otrokovih pravic (Uradni list RS, št. 86/99, Mednarodne pogodbe, št. 26/99 – v nadaljevanju MEKUOP), ki je pomembna zlasti z vidika procesnih pravic otroka.

Pravni standard otrokove koristi ni izrecno opredeljen in ga je treba vrednotiti v vsakem konkretnem primeru posebej. Gre za vrednostni pojem, ki ga moramo pojmovati subjektivno, kot otrokova hotenja, ter objektivno, ko so otrokove koristi opredeljene na podlagi strokovnih mnenj. ZZZDR usmerja k opredelitvi otrokove koristi v obliki generalne klavzule, ki jo ponazarja s posameznimi zakonskimi določbami.⁴ Zakonodajalec tako določa, da starši delajo v otrokovo korist, če zadovoljujejo njegove materialne, čustvene in psihosocialne potrebe na način, ki je v okolju sprejemljiv in odobren ter izraža njihovo skrb in odgovornost za otroka ob upoštevanju tako otrokove osebnosti kot njegovih želja.⁵ Izvedljivost te določbe postane zapletena, kadar se verska in filozofska prepričanja staršev razlikujejo od tistih, ki so v določenem okolju običajna, kar lahko vodi v nestrpnost do drugačnosti in siljenju k

² Določba prvega odstavka 5. a člena ZZZDR.

³ Novak B., 2015, str. 281.

⁴ Novak B., 2015, str. 69 in nasl.

⁵ Določba drugega odstavka 5. a člena ZZZDR.

povprečnosti. To predstavlja oviro, da gledamo na otrokovo korist v smislu dolgoročnosti.⁶ Določba trči v nasprotje tudi z napotkom, da je treba upoštevati otrokovo osebnost in želje, saj so te lahko v določenem okolju nesprejemljive in neodobravane. Pri določanju bistva otrokove koristi je pomembna tudi otrokova volja, saj mu moramo ob izpolnjenosti zakonsko določenih predpostavk dati možnost izražanja mnenja in s tem zagotoviti soodločanje o zadevah, ki se nanašajo nanj. Obseg upoštevanja otrokove volje je odvisen zlasti od zrelosti otroka in pomembnosti zadeve. Sodišče lahko od mnenja razsodnega otroka odstopi le iz tehtnih razlogov.⁷ Smernice za določanje bistva otrokove koristi najdemo tudi v določbi, ki od staršev zahteva, da morajo otroku zagotoviti zdravo rast, skladen in zdrav osebostni, telesni in duševni razvoj ter usposobitev za samostojno življenje in delo.⁸ Pomembno je skrbno ter vestno izvrševanje starševskih dolžnosti, zlasti vzgoje in varstva.⁹

Starševstvo je opredeljeno kot temeljna človekova pravica,¹⁰ kar zagotavlja varstvo pred posegi vanjo, dokler je izvrševana v otrokovo korist. Kadar je otrokova korist ogrožena, je država hkrati upravičena in dolžna vanjo poseči. Razlogi za posege ter postopek morajo biti vnaprej določeni z zakonom. ZZZDR, ki ureja pravne okvire posegov v pravice staršev, deli pristojnost, za odločanje o ukrepih za zagotovitev otrokove koristi, med center za socialno delo ter sodišče.¹¹

2.2 MATERINA PRAVICA DO ZASEBNOSTI

Kadar se otrok ne rodi v zakonski zvezi in zanj ne velja domneva očetovstva, je treba ugotoviti njegov izvor. To lahko hitro postane težavno, če mati ne želi razkriti identitete očeta. Kljub temu, da je načeloma otroku v korist,¹² da izve za svoj izvor, lahko to v konkretnem primeru zanj predstavlja težko breme (oče je na primer obsojeni kriminallec). Zato je materi prepuščena svoboda pri razkritju teh podatkov in zoper njen molk ne smejo biti naperjene

⁶ Korist, katere posledice nastopijo v odrasli dobi osebe.

⁷ Novak B., 2015, str. 70.

⁸ Določba 102. člena ZZZDR.

⁹ Starši so dolžni skrbeti za izobrazbo otrok v skladu z njihovimi zmožnostmi in otrokovimi sposobnostmi, nagnjenji ter željami – določba drugega odstavka 103. člena ZZZDR. Novak B., 2015, str. 71.

¹⁰ Določba 54. člena URS.

¹¹ Novak B., 2015, str. 237.

¹² Poleg potrebe po lastni identiteti je pomemben tudi premoženjski vidik, saj je zagotovljena dolžnost preživljanja otroka s strani očeta.

nikakršne sankcije.¹³ Prav tako ne more otrok z morebitno tožbo zoper njo zahtevati razkritja teh podatkov. Kakršne koli določbe, ki bi zahtevale od matere razkritje njenih spolnih partnerjev v času otrokovega spočetja, bi predstavljale nesorazmeren poseg v njeno pravico do zasebnosti in bi bile v praksi tudi težko izvedljive.¹⁴ Materina pravica do zasebnosti tako prevlada nad interesom otroka, da izve za svoj izvor.¹⁵ Takšna ureditev tudi ni v nasprotju s prvim odstavkom 7. člena KOP, saj konvencija tolerira rahljanje otrokove pravice, da izve za svoj izvor, tako da prepušča njeno ureditev nacionalnim zakonodajam.¹⁶

¹³ Ne more se ji na primer zapovedati, da naj to stori, odvzeti otroka ali zavrniti njenega zahtevka za otroški dodatek.

¹⁴ Zupančič K., 1999, str. 110.

¹⁵ Materina pravica je neposredno zavarovana z ustavo (35. člen URS), medtem ko je otrokov interes varovan le posredno.

¹⁶ Zupančič K., Pravna praksa, št. 10/1996, str. 10.

3 UGOTAVLJANJE OČETOVSTVA

Človekova osebnost je celota duševnih, vedenjskih in telesnih značilnosti, ki nas oblikujejo ter razlikujejo med seboj. Med elemente, ki so odločilnega pomena za oblikovanje posameznikove osebnosti, nedvomno sodi tudi poznavanje lastnega izvora.¹⁷ Pravica posameznika, da ugotovi svoj izvor in vzpostavi biološko resnico, ima še posebno pomemben značaj pri otrocih, ki niso rojeni v zakonski zvezi.¹⁸ Izmed razlogov, ki ženejo posameznika, da ugotovi svojo resnično identiteto in izvor, lahko izpostavimo tri, ki so ključnega pomena. Temeljni razlog je psihološka potreba vsakega izmed nas po identiteti. Sledita mu medicinska zgodovina (tu gre predvsem za informacije o dednih boleznih) ter materialni interesi (pravice do dedovanja).¹⁹ Pravica do poznavanja lastnega izvora sodi med osebnostne pravice, ki tako kot vse človekove pravice in temeljne svoboščine niso absolutne in neomejene. Tako interes otroka, da izve za svoj izvor, prevlada nad interesom pravne varnosti ter potrebo po varovanju zasebnega in družinskega življenja drugih.²⁰ Na tem mestu je treba v zvezi s pravico otroka do poznavanja lastnega izvora omeniti 7. člen KOP, ki v prvem odstavku določa, da mora biti otrok takoj po rojstvu vpisan v matični register in ima od rojstva pravico do imena, pravico pridobiti državljanstvo in po možnosti pravico, da pozna svoje starše ter da ti skrbijo zanj.

Enostavno vprašanje, kdo so naši starši je včasih zapleteno, zlasti pri ugotavljanju očetovstva, saj za ugotavljanje materinstva velja rek, da je mati vedno znana,²¹ ker je to ženska, ki je otroka rodila.²² Več zapletov se lahko pojavi pri določanju očetovstva. ZZZDR v 86. členu postavlja domnevo očetovstva (*»pater est, quem nuptie demonstrat«*), ki določa, da za očeta otroka, rojenega v zakonski zvezi ali v času tristo dni po njenem prenehanju, velja mož otrokove matere.²³ Za otroke, ki niso rojeni v zakonski zvezi oziroma tristo dni po

¹⁷ Odločba Ustavnega sodišča RS, št. U-I-328/05-12 z dne 18. 10. 2007, Uradni list RS, št. 101/07. Ustavno sodišče RS je v tej odločbi med drugim zapisalo, da je pravica poznati svoj izvor ključna za posameznikovo predstavo o samemu sebi in svojem položaju v družbi.

¹⁸ Weber N., Pravna praksa, št. 27/2011, str. 30.

¹⁹ Končina-Peternel M., Časopis za kritiko znanosti, št. 162-163/1993, str. 40.

²⁰ Odločba Ustavnega sodišča RS, št. U-I-328/05-12 z dne 18. 10. 2007, Uradni list RS, št. 101/07.

²¹ *Mater semper certa est.*

²² Novak B. v: Pavčnik M. (ur.), Novak A. (ur.), 2013, str. 297. Zaradi tako močne zakoreninjenosti in samoumevnosti tega pravila ga zakonodajalec ni zapisal v zakon. DZ to spreminja, saj v določbi 112. člena določa, da je mati ženska, ki je otroka rodila.

²³ Prav tam. DZ je moderniziral domnevo očetovstva. V primeru prenehanja zakonske zveze velja za očeta otroka materin mož, če je zakonska zveza prenehala zaradi smrti moža, otrok pa je bil rojen v času 300 dni po njenem prenehanju.

njenem prenehanju, pa lahko pravno razmerje med očetom in otrokom nastane na dva načina, in sicer s pripoznanjem očetovstva ter s sodno ugotovitvijo očetovstva.²⁴

3.1 PRIPOZNANJE OČETOVSTVA

Pripoznanje očetovstva je prostovoljna izjava²⁵ določenega moškega, da je on otrokov oče. Pripoznanje ni nujno, da ustreza biološki resnici, saj lahko moški otroka pripozna tudi, če ve, da ni njegov.²⁶ Bistveno je le, da pri otroku še ni vzpostavljenega pravnega očetovstva.²⁷ Izjava mora biti dana v predpisani obliki, in sicer pred centrom za socialno delo, matičarjem, v javni listini ali v oporoki.²⁸ Čeprav zakon tega izrecno ne določa, izhaja iz namena instituta, da mora biti izjava nepogojna in brez časovne omejitve.²⁹ Pripoznanje je strogo osebna izjava, saj se lahko o njej odloči in jo poda le vsak sam. To pomeni, da je izključeno zastopanje, pa tudi nadomestno odločanje po starših ali skrbniku.³⁰ Prav zato zakonodaja dopušča, da poda pripoznanje že otrok, ki je dopolnil petnajst let in je razsoden.³¹ Z vprašanjem veljavnosti pripoznanja očetovstva s strani poslovno nesposobne osebe se je ukvarjalo tudi Evropsko sodišče za človekove pravice (v nadaljevanju ESČP) v zadevi *Krušković proti Hrvaški*, št. 46185/08 z dne 21. 7. 2011, v kateri je ugotovilo kršitev 8. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah (Uradni list RS, št. 33/94, Mednarodne pogodbe, št. 7/94 – v nadaljevanju EKČP) s strani hrvaških organov, ker poslovno nesposobnemu pritožniku niso dovolj hitro in primerno pomagali, da bi bilo njegovo pripoznanje očetovstva pravno veljavno.³² O pripoznanju očetovstva tudi ni mogoče sklepati na podlagi indicev oziroma

²⁴ Končina-Peternel M., Časopis za kritiko znanosti, št. 162–163/1993, str. 31.

²⁵ Izjava o pripoznanju očetovstva je enostranski pravni posel na področju družinskega prava, iz katerega izhajajo tudi posledice premoženjskopravne narave – sodba Višjega sodišča v Mariboru, št. III Cp 1588/2006 z dne 22. 8. 2006 – računalniška baza IESP.

²⁶ Novak B. v: Pavčnik M. (ur.), Novak A. (ur.), 2013, str. 316. Izjava, ki je dana v skladu s pravom, ne more biti nična zgolj zato, ker ne ustreza biološki resnici. Upošteva se korist otroka – sodba Višjega sodišča v Mariboru, št. III Cp 1588/2006 z dne 22. 8. 2006 – računalniška baza IESP.

²⁷ Novak B. v: Pavčnik M. (ur.), Novak A. (ur.), 2013, str. 320.

²⁸ Določba 88. člena ZZZDR. V nasprotnem primeru je dana izjava nična.

²⁹ Novak B. v: Pavčnik M. (ur.), Novak A. (ur.), 2013, str. 315.

³⁰ Novak B., Pravniki, št. 11-12/2009, str. 673.

³¹ Določba 89. člena ZZZDR.

³² Weber N., Pravna praksa, št. 27/2011, str. 29 in nasl. Omejitve pravic oseb, ki jim je bila odvzeta poslovna sposobnost, načeloma niso v nasprotju z zahtevami 8. člena EKČP, če država zagotovi ustreznega procesna jamstva. Tamkajšnji Center za socialno delo bi moral, vsaj ko je postal skrbnik pritožnika, poskrbeti za njegove interese s hitrejšo vložitvijo tožbe na ugotovitev očetovstva. Kljub številnim prošnjam pritožnika, so tožbo na ugotovitev očetovstva vložili šele tri leta po rojstvu otroka in zato se je pritožnik znašel v pravni praznini.

posrednih dokazov, saj gre za enostranski pravni posel, ki mora ustrezati določenim pogojem.³³

Načeloma se pripozna že rojenega otroka, vendar je po uveljavljenem mnenju in literaturi dopustno pripoznati tudi že spočetega, vendar še nerojenega otroka.³⁴ To je smiselno zlasti, ko je oče na smrt bolan in je mogoče pričakovati, da ne bo dočakal otrokovega rojstva. Dopustno je pripoznati otroka tudi po njegovi smrti, če ima potomce in obstaja dednopravni interes.³⁵

Kot pogoj za veljavnost pripoznanja zakon predpisuje tudi soglasje matere.³⁶ Zaradi odsotnosti določb o obliki tega soglasja načeloma velja, da se uporabljajo ista pravila, ki veljajo za pripoznanje očetovstva.³⁷ Mati lahko poda soglasje že pred otrokovim rojstvom³⁸ ali po njem, in sicer pred očetovim pripoznanjem, hkrati z njim ali kadarkoli po njem. V praksi je tako lahko med soglasjem matere in pripoznanjem očeta velik časovni razkorak. Tuje ureditve (na primer nemška) dajejo zato očetu in materi, ki je dala soglasje k pripoznanju očetovstva vnaprej, možnost preklica svoje izjave v eni od oblik, ki je določena za pripoznanje očetovstva, če se očetovstvo ne vzpostavi v določenem roku.³⁹ Ob predpostavki, da za soglasje matere veljajo ista pravila kot za izjavo o pripoznanju očetovstva, lahko izluščimo, da je tudi soglasje matere strogo osebna izjava,⁴⁰ vendar pravna ureditev temu ne sledi, saj zakon določa, da lahko materino soglasje nadomesti otrokov skrbnik s privolitvijo centra za socialno delo, kadar mati ni več živa ali je neznanega prebivališča.⁴¹

Pripoznanje očetovstva je posredno povezano s sodnim ugotavljanjem očetovstva. Dano in veljavno pripoznanje namreč izključuje sodno ugotavljanje očetovstva, medtem ko lahko odsotnost pripoznanja predstavlja povod zanj.⁴²

³³ Sodba Vrhovnega sodišča RS, št. II Ips 196/2007 z dne 21. 11. 2008 – računalniška baza SOVS.

³⁴ Kljub trenutnemu pomanjkanju ustrezne zakonske določbe. Nov DZ dovoljuje pripoznanje spočetega, vendar še nerojenega otroka, če mati s tem soglaša. Takšno pripoznanje ima pravne učinke, če se otrok rodi živ – določbi prvega in drugega odstavka 119. člena DZ.

³⁵ Novak B. v: Pavčnik M. (ur.), Novak A. (ur.), 2013, str. 315 in nasl.

³⁶ Določba prvega odstavka 90. člena ZZZDR. Soglasje matere ni omejeno z rokom (soglasje lahko poda tudi v oporoki) ali pogojem. Nov DZ predpisuje tudi soglasje otroka, če je dopolnil 15 let in je razsoden.

³⁷ Mati lahko poda soglasje tudi v isti listini, v kateri je možki podal pripoznanje.

³⁸ Pred otrokovim rojstvom poda soglasje mati, za katero obstaja velika verjetnost, da umre med porodom.

³⁹ Novak B. v: Pavčnik M. (ur.), Novak A. (ur.), 2013, str. 317.

⁴⁰ Posledica strogoosebniosti bi bila, da pripoznanje očetovstva ne bi bilo mogoče, če mati ne bi bila sposobna dati soglasja – Novak B., Pravniki, 11-12/2009, str. 675 in nasl.

⁴¹ Določba tretjega odstavka 90. člena ZZZDR. Ta ureditev je sicer presenetljiva iz več razlogov, med drugim tudi zato, ker nadomestitev soglasja ni predvidena v primeru materine nerazsodnosti – Novak B. v: Pavčnik M. (ur.), Novak A. (ur.), 2013, str. 318.

⁴² Sodba Vrhovnega sodišča RS, št. II Ips 196/2007 z dne 21. 11. 2008 – računalniška baza SOVS.

3. 1. 1 IZPODBIJANJE PRIPOZNANEGA OČETOVSTVA

Pripoznanu očetovstvo se lahko tudi izpodbija, zato naša pravna ureditev, ki dopušča pripoznanje ne glede na biološko resnico, ne posega v pravico otroka in biološkega očeta.⁴³ Biološki oče je omejen z razmeroma kratkim rokom, v katerem lahko vloži zahtevo za izpodbijanje že vzpostavljenega očetovstva. To lahko stori v enem letu od vpisa rojstva otroka v matični register.⁴⁴ DZ izboljšuje možnosti biološkega očeta, saj določa subjektivni rok, in sicer v enem letu odkar je biološki oče izvedel za okoliščine, ki vzbujajo sum, da je on otrokov oče. Hkrati s tožbo na izpodbijanje očetovstva mora biološki oče vložiti tudi zahtevek za ugotovitev njegovega očetovstva.⁴⁵

Z vidika otrokove pravice do izpodbijanja očetovstva je pomembna odločba Ustavnega sodišča RS, št. U-I-85/10-10 z dne 13. oktobra 2011 (Uradni list RS, št. 90/2011), s katero je pravica otroka do izpodbijanja očetovstva postala časovno neomejena.⁴⁶ Nova družinska zakonodaja ukinja časovno neomejenost otroka z uvedbo subjektivnega roka. Otrok lahko izpodbija očetovstvo v roku petih let od dneva, ko je izvedel za okoliščine, ki vzbujajo dvom v očetovstvo. Rok začne teči, ko je otroku priznana procesna sposobnost po pravilih Zakona o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 26/99, 96/02, 12/03, 58/03, 2/04, 2/04, 36/04, 69/05, 90/05, 43/06, 52/07, 73/07, 45/08, 45/08, 111/08, 57/09, 12/10, 50/10, 107/10, 75/12, 40/13, 92/13, 10/14, 48/15, 6/17, 10/17 – v nadaljevanju ZPP).⁴⁷

Moški, ki je podal pripoznanje v skladu z določbo 88. člena ZZZDR, nima pravice do izpodbijanja pripoznanega očetovstva po določbah ZZZDR, saj ne sodi v krog upravičencev, ki jih določa zakon. Po ustaljeni sodni praksi ima možnost izpodbijanja izjave o pripoznanju očetovstva po splošnih pravilih Obligacijskega zakonika (Uradni list RS, št. 83/01, 28/06, 40/07, 97/07, 64/16 – v nadaljevanju OZ), kadar je izjava obremenjena z napakami.⁴⁸ To lahko stori v roku enega leta, odkar je prenehala sila oziroma je spoznal zmoto ali zvijačo,

⁴³ Novak B., Pravniki, 11-12/2009, str. 674.

⁴⁴ Določba drugega odstavka 99. člena ZZZDR.

⁴⁵ Določba 131. člena DZ.

⁴⁶ Z uveljavitvijo te ustavne odločbe je bila vzpostavljena enotna ureditev otrokove pravice do ugotavljanja in izpodbijanja očetovstva – Novak B. v: Pavčnik M. (ur.), Novak A. (ur.), 2013, str. 307.

⁴⁷ Določba 130. člena DZ.

⁴⁸ Izjava o pripoznanju očetovstva je enostranska izjava volje, ki je lahko dana pod vplivom zmote, sile, grožnje ali prevare. Na voljo ima tako le določbe OZ, ki urejajo pogoje prenehanja enostranskega pravnega posla – sklep Višjega sodišča v Ljubljani, št. IV Cp 4106/2009 z dne 9. 12. 2009 – računalniška baza IESP.

vendar najkasneje v roku treh let od dane izjave.⁴⁹ Je pa pripoznano očetovstvo dopustno preklicati, če je to dano v oporoki. Oporoka je namreč preklicni pravni posel, zato lahko oporočitelj kadarkoli prekliče dano pripoznanje.⁵⁰

3. 2 PRIPOZNANJE MATERINSTVA

Čeprav si težko zamislimo primere, ko bi bilo potrebno pripoznanje materinstva, je zakonodajalec za vsak primer določil, da se določbe o ugotavljanju očetovstva, med katere se šteje pripoznanje očetovstva, uporabljajo tudi za pripoznanje materinstva.⁵¹ Vsaj teoretično bi bilo pripoznanje materinstva mogoče v primeru, da bi bil otrok najden in mati ne bi bila znana.⁵²

3. 3 SODNO UGOTAVLJANJE OČETOVSTVA

Kadar moški, ki ga mati šteje za očeta otroka, ne želi podati pripoznanja očetovstva ali kadar mati nasprotuje danemu pripoznanju, daje naša zakonodaja na voljo institut sodnega ugotavljanja očetovstva. Sodno ugotavljanje očetovstva predstavlja težavno in odgovorno delo, pri katerem so v pomoč znanstvene metode, zlasti medicinske vede.⁵³ Ugotavljanje izvora otroka lahko, zlasti kasneje v odrasli dobi, povzroči tudi negativne in neprijetne posledice v osebni in družinski življenju vpletenih. Vendar ne glede na to, interes otroka, da izve za svoj izvor, prevlada nad interesi drugih vpletenih in potrebo po varovanju obstoječih družinskopravnih razmerij.⁵⁴ Posredno bi lahko otrokovo pravico, da izve za svoj izvor, izpeljali tudi iz ustavno zagotovljene pravice do osebnega dostojanstva.⁵⁵

⁴⁹ Določba 99. člena OZ. Ustavno sodišče RS v odločbi U-I-129/15-8 z dne 11. 2. 2016 potrjuje, da gre za ustaljeno sodno prakso, čeprav iz jezikovnega pomena besedila 99. člena OZ ne izhaja, da se uporablja tudi za izpodbijanje pripoznanj očetovstev.

⁵⁰ Novak B., 2015, str. 166.

⁵¹ Določba 95. člena ZZZDR.

⁵² Novak B. v: Pavčnik M. (ur.), Novak A. (ur.), 2013, str. 320.

⁵³ Rupel S., 1988, str. 30 in nasl.

⁵⁴ Wedam Lukić D. v: Žnidaršič Skubic V. (ur.), Vlahek A. (ur.), Podobnik K. (ur.), 2014, str. 192.

⁵⁵ Zupančič K., Pravna praksa, št. 10/1996, str. 10.

Krog oseb, ki so aktivno legitimirane za vložitev tožbe na ugotovitev očetovstva, je ozek. ZZZDR določa, da smeta tožbo vložiti le otrok in moški, ki mu je mati otroka odrekla soglasje k pripoznanju očetovstva.

3.3.1 OTROK

Z vidika otrokove pravice do ugotavljanja očetovstva predstavlja velik korak naprej odločba Ustavnega sodišča RS, št. U-I-328/05-12 z dne 18. oktober 2007 (Uradni list RS, št. 101/07), ki je z enoletnim odložnim rokom razveljavila njeno časovno omejitev. Pred tem je namreč določba 92. člena ZZZDR omejevala otroka v izvrševanju njegove pravice do ugotavljanja očetovstva, in sicer z rokom petih let od dneva njegove polnoletnosti.⁵⁶ Ustavno sodišče RS je v tej odločbi dalo zakonodajalcu tudi napotke za morebitne prihodnje ustavno dopustne omejitve otrokove pravice do ugotavljanja očetovstva. Navedlo je omejitev s subjektivnim rokom, ki teče od trenutka, ko otrok izve za bistvene okoliščine za vložitev tožbe⁵⁷ ter omejeno učinkovanje ugotovitve izvora otroka na že obstoječa družinska razmerja.⁵⁸ Ta omejitev je naletela na negativne kritike. Z vidika pravice do zasebnosti jo je kot sporno označilo tudi ESČP v zadevi *Schneider proti Nemčiji*.⁵⁹ Kljub napotkom Ustavnega sodišča RS za omejitev otrokove pravice do ugotavljanja očetovstva je zaradi pasivnosti zakonodajalca prišlo le do razveljavitve spornega dela prvega odstavka 92. člena ZZZDR.⁶⁰

Kadar je aktivno legitimiran otrok, je bistvenega pomena njegova procesna sposobnost. Otroku lahko, če je dopolnil petnajst let in je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, sam vloži tožbo na ugotovitev očetovstva.⁶¹ V nasprotnem primeru ga v postopku zastopa mati, dokler izvršuje roditeljsko pravico oziroma skrbnik s privolitvijo centra za socialno delo.⁶² Tako je povsem od materine volje odvisno, ali bo v imenu otroka

⁵⁶ Novak B., Pravniki, št. 10-12/2009, str. 678.

⁵⁷ Otroku je pri ugotavljanju očetovstva odvisen od informacij, ki mu jih posredujejo starši in druge osebe ter nima vpliva na to, kdaj mu bodo informacije dane. Novak B., 2015, str. 174.

⁵⁸ Pri omejevanju učinkov izvora otroka na obstoječa družinska razmerja se je Ustavno sodišče RS zgledovalo po nemški ureditvi, ki pa jo je nemška literatura močno kritizirala. Novak B., 2015, str. 170.

⁵⁹ Zadeva *Schneider proti Nemčiji*, št. 17080/07 z dne 10. 11. 2011 – računalniška baza HUDOC.

⁶⁰ Novak B., Pravniki, št. 10-12/2009, str. 678 in nasl.

⁶¹ Prvi odstavek 409. člena ZPP.

⁶² Določba prvega odstavka 92. člena ZZZDR.

vložila tožbo na ugotovitev očetovstva. Mati tega ni dolžna storiti⁶³ in zoper njeno odločitev tudi ne smejo biti naperjene nobene negativne posledice s strani centra za socialno delo.⁶⁴

Materi ureditev po ZZZDR ne priznava aktivne legitimacije za vložitev tožbe na ugotovitev očetovstva. Argumenti za takšno ureditev so težko predstavljeni, saj je razjasnitev očetovstva pomembna tudi zanjo tako s psihološkega kot tudi s premoženjskega vidika.⁶⁵ Oče je namreč dolžan po svojih zmožnostih prispevati k stroškom zaradi nosečnosti in poroda ter mater preživljati pred in po porodu, dokler se ne more zaposliti.⁶⁶ Mnenje ESČP je celo, da pravica matere, da se ugotovi očetovstvo njenega otroka, sodi v njeno pravico do zasebnosti.⁶⁷ DZ materi priznava aktivno legitimacijo, vendar jo omejuje z rokom.⁶⁸

3. 3. 2 OTROKOV OČE

Kadar mati moškemu, ki je pripoznal očetovstvo, ne da soglasja k njegovi izjavi, ima ta možnost sodnega ugotavljanja očetovstva. To lahko stori v roku enega leta od prejema obvestila, da se mati ne strinja s pripoznanjem, vendar najkasneje v roku petih let od otrokovega rojstva.⁶⁹ Ureditev v ZZZDR je po eni strani pomanjkljiva, saj ne določa, kateri organ (in v katerih rokih) je očeta dolžan obvestiti o materinem nestrinjanju. Po drugi strani je sporna tudi v tem, ko določa objektivni rok. S tem omejuje pravico očeta, da v primeru dvoma razčisti svoje očetovstvo in ga sili v pripoznanje, ki morebiti ne ustreza biološki resnici. In tudi če moški v močni želji po otroku poda pripoznanje, mu to ne zagotavlja absolutne trajnosti starševskega razmerja, saj poznamo institut izpodbijanja očetovstva. Na spornost rokov opozarja tudi ESČP, ki je objektivne roke označilo kot nedopusten poseg v pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja, varovano z EKČP.⁷⁰ Nedvomno bi bilo bolj v korist otroka, da bi zakonodajalec razširil in povečal možnosti za iskanje resnice ter se

⁶³ Tudi center za socialno delo ni za to pooblaščen.

⁶⁴ Novak B., 2015, str. 173. Več o materini pravici do zasebnosti glej str. 7.

⁶⁵ Kogovšek Š., Pravna praksa, št. 39-40/2015, str. 15.

⁶⁶ Določba 94. člena ZZZDR.

⁶⁷ Zadeva *Kalačeva proti Rusiji*, št. 3451/05 z dne 7. 8. 2009 – računalniška baza HUDOC.

⁶⁸ Kogovšek Š., Pravna praksa, št. 39-40/2015, str. 15. Več o materini aktivni legitimaciji v nadaljevanju.

⁶⁹ Določba drugega odstavka 90. člena ZZZDR.

⁷⁰ Na primer v zadevah *Schoffman proti Rusiji*, št. 78426/01 z dne 24. 11. 2005 – računalniška baza HUDOC in *Mizzi proti Malti*, št. 26111/02 z dne 12. 1. 2006 – računalniška baza HUDOC.

zgledoval po tujih ureditvah, ki očetu ne odrekajo neposredne tožbe na ugotovitev očetovstva.⁷¹

3. 3. 3 UGOTAVLJANJE OČETOVSTVA PO SMRTI OČETA

Interes otroka, da izve za svoj izvor, načeloma ne preneha s smrtjo potencialnega očeta. Zakonodajca daje zato na voljo tudi ugotavljanje očetovstva po smrti domnevnega očeta. Z ugotavljanjem očetovstva po smrti očeta se je ukvarjalo tudi Ustavno sodišče RS, ki je z odločbo št. U-I-30/12-12 z dne 18. oktobra 2012 razveljavilo časovno omejitev otrokove pravice do ugotavljanja očetovstva, in sicer v roku enega leta od očetove smrti. Določba drugega odstavka 92. člena ZZZDR je bila tako delno razveljavljena, saj tako kot že splošna pravica otroka do ugotavljanja očetovstva tudi ta ne more biti časovno omejena. Otrok je namreč povsem odvisen od informacij drugih in ne more vplivati na razkritje relevantnih podatkov. Enoletni rok za uveljavitev otrokove pravice je bil zato nesorazmerno kratek in vezan na očetovo smrt, s katero, zelo verjetno, otrok ni bil seznanjen. Prav tako ta rok ni upošteval dejstva, da lahko oče umre, še preden se otrok rodi in pridobi pravno subjektiviteto.⁷²

V ZZZDR pasivna legitimacija v postopku sodnega ugotavljanja očetovstva po smrti očeta ni izrecno urejena. Iz sodne prakse izhaja, da je treba tožbo vložiti proti dedičem umrlega, saj s smrtjo preneha pravna subjektiviteta in s tem tudi sposobnost biti stranka.⁷³ Kadar pravni nasledniki niso znani, jim je treba postaviti skrbnika za posebni primer.⁷⁴

3. 3. 3. 1 DOKAZOVANJE

Očetovstvo se po smrti potencialnega očeta ne dokazuje vedno z analizo DNK vzorcev tkiva pokojnega,⁷⁵ temveč tudi z drugimi metodami, kot na primer z izpovedbami prič,

⁷¹ Novak B. v: Pavčnik M. (ur.), Novak A. (ur.), 2013, str. 331 in nasl.

⁷² Novak B., 2015, str. 176. Tako je sodna praksa že pred omenjeno ustavno odločbo izoblikovala stališče, da rok za ugotovitev očetovstva ne more začeti teči pred rojstvom otroka – sklep Višjega sodišča v Kopru, št. Cp 297/2012 z dne 16. 5. 2012 – računalniška baza IESP.

⁷³ Sodba Vrhovnega sodišča RS, št. II Ips 927/93 z dne 27. 1. 1994 – računalniška baza SOVS.

⁷⁴ Novak B., 2015, str. 177.

⁷⁵ Vendar je tudi to mogoče, če so vzorci tkiva umrlega še na voljo v bolnišnici.

analizo DNK materiala bližnjih sorodnikov (če v to privolijo) in antropološkimi preiskavami.⁷⁶ Ekshumacija ali izkop trupla po naši zakonodaji, zgolj za potrebe dokazovanja v tem postopku, ni predvidena. Dovoljena je le za potrebe kazenskega postopka, ko obstaja utemeljen sum, da je bila smrt povzročena s kaznivim dejanjem ali v zvezi z njim.⁷⁷ Vendar po sodni praksi ESČP dejstvo, da zakonodaja posamezne države ne dopušča ekshumacije v namen dokazovanja v postopku ugotavljanja očetovstva, ni ovira, da ne bi bila ekshumacija dopustna. Na tem mestu je treba izpostaviti zadevo pred ESČP *Jäggi proti Švici*, v kateri je sodišče presodilo, da so švicarske oblasti kršile pravico do zasebnega življenja pritožnika, s tem ko so zavrnilo zahtevo za ekshumacijo. Prav tako je presodilo, da ekshumacija ne posega nesorazmerno v nedotakljivost trupla umrlega in njegov mirni počitek, saj ti trajata le do izteka najemne pogodbe groba.⁷⁸ Ekshumacija za potrebe analize DNK ne pride v poštev v primeru žarnega pokopa, saj takrat analiza DNK tehnično ni več mogoča.⁷⁹

V primeru, da je bilo v postopku sodne ugotovitve očetovstva ugotovljeno očetovstvo umrlega, se starševsko razmerje vzpostavi po smrti očeta, kar ima predvsem dednopravne posledice. Vendar pa lahko ima novi dedič pri uveljavljanju svojega dednopravnega zahtevka težave, saj so nekateri roki za uveljavljanje zahtevkov⁸⁰ oblikovani objektivno in lahko potečejo neodvisno od dejanske možnosti otroka do njihove uveljavitve. Zaradi tako oblikovanih rokov ima lahko ugotovljen družinski status omejene pravne posledice in zato se poraja vprašanje, ali je res vzpostavljeno ravnovesje med pravno varnostjo, pravico do dedovanja in trajnostjo pravnih razmerij oseb, ki so že prevzele dediščino.⁸¹

⁷⁶ Novak B. v: Pavčnik M. (ur.), Novak A. (ur.), 2013, str. 328. Antropološka preiskava je imenovana tudi dokaz po podobnosti, pri kateri gre za ugotavljanje dedno-bioloških lastnosti na podlagi Mendelovih znakov o dednosti – Rupel S., 1988, str. 35.

⁷⁷ Določba 259. člena Zakona o kazenskem postopku Uradni list RS, št. 63/94, 70/94, 25/96, 5/98, 72/98, 6/99, 66/00, 111/01, 44/03, 56/03, 116/03, 43/04, 68/04, 96/04, 101/05, 8/06, 14/07, 32/07, 40/07, 102/07, 21/08, 23/08, 65/08, 68/08, 77/09, 88/09, 29/10, 91/11, 32/12, 47/13, 87/14, 8/16, 64/16, 65/16 – v nadaljevanju ZKP.

⁷⁸ Zadeva *Jäggi proti Švici*, št. 58757/00 z dne 13. 6. 2006 – računalniška baza HUDOC.

⁷⁹ Novak B. v: Pavčnik M. (ur.), Novak A. (ur.), 2013, str. 330.

⁸⁰ Na primer dediščinska tožba in tožba na zmanjšanje oporočnih razpolaganj oziroma vrnitev daril. Podrobneje o rokih glej določbi 41. in 141. člena Zakona o dedovanju Uradni list SRS, št. 15/76, 23/78 in Uradni list RS, št. 13/94, 40/94, 117/00, 67/01, 83/01, 31/13, 63/16.

⁸¹ Novak B., 2015, str. 178 in nasl.

3. 3. 4 POSTOPEK SODNEGA UGOTAVLJANJA OČETOVSTVA

Izhodišče za posebno postopkovno ureditev sporov iz razmerij med starši in otroki, med katere sodijo tudi spori o ugotovitvi ali izpodbijanju starševstva, je Ustava RS, ki določa, da država zagotavlja varstvo za družino, materinstvo, očetovstvo, otroke in mladino ter ustvarja za to varstvo tudi ustrezne in potrebne razmere.⁸² Ti postopki tečejo po pravilih, ki jih ureja posebno poglavje ZPP.⁸³ Prav tako so nekatere postopkovne določbe vsebovane v ZZZDR, tako da skupaj z določbami ZPP tvorita celoto.⁸⁴

Enotno stališče tako v pravni teoriji kot v sodni praksi je, da je mogoče očetovstvo ugotavljati le kot glavno vprašanje v pravnem postopku, saj gre za pomembno in občutljivo vprašanje osebnega statusa vpletenih, ki mora imeti zaradi stabilnosti starševskih razmerij učinek proti vsem, *erga omnes*.⁸⁵ Subjekti tega razmerja so nujni enotni sosporniki. Če tožba ni ustrezno naslovljena, ni tožena prava stranka in mora sodišče zavrniti zahtevek zaradi pomanjkanja pasivne legitimacije.⁸⁶ S pravnomočno sodno odločbo ugotovljenega očetovstva ni dopustno izpodbijati v postopku z izrednimi pravnimi sredstvi.⁸⁷

Stvarno pristojna so za odločanje v postopkih ugotavljanja očetovstva na prvi stopnji okrožna sodišča.⁸⁸ Ta ne sodijo kot specializirana sodišča, ampak so za odločanje o teh družinskih zadevah oblikovani specializirani družinski oddelki.⁸⁹ Za opredelitev splošne krajevne pristojnosti sodišča se uporablja določba 47. člena ZPP, ki določa pristojnost po stalnem ali začasnem⁹⁰ prebivališču tožene stranke. Kadar vlaga tožbo na ugotovitev očetovstva otrok, daje zakon za določitev sodišča na voljo tudi posebno krajevno pristojnost, in sicer po kraju stalnega ali začasnega prebivališča otroka.⁹¹ V postopku se obravnavajo izredno občutljive okoliščine zasebnosti zato mora biti javnost izključena. V nasprotnem

⁸² Določba 53. člena Ustave RS.

⁸³ To je sedemindvajseto poglavje ZPP, ki ureja postopek v zakonskih sporih ter sporih iz razmerij med starši in otroki.

⁸⁴ Rijavec V. v: Ude L., Galič A., Rijavec V., Wedam Lukić D., Zobec J., 2009, str. 611.

⁸⁵ Sodba Višjega sodišča v Mariboru, št. I Cp 198/2011 z dne 19. 4. 2011 – računalniška baza IESP. Je pa kot glavno ali stransko vprašanje dopustno obravnavati ali je bil način ugotavljanja ali pripoznanja očetovstva veljavno v času ugotovitve oziroma pripoznanja – sodba Višjega sodišča v Ljubljani, št. IV Cp 5735/2005 z dne 14. 12. 2005 – računalniška baza IESP.

⁸⁶ Končina-Peternel M., Pravosodni bilten, št. 4/2013, str. 227.

⁸⁷ Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, št. IV Cp 333/2011 z dne 16. 2. 2011 – računalniška baza IESP.

⁸⁸ Prva točka drugega odstavka 32. člena ZPP.

⁸⁹ Novak B., 2015, str. 21.

⁹⁰ Bodisi je sodišče RS pristojno, ker ima tožena stranka začasno prebivališče v RS, bodisi ima toženec (slovenski državljan) stalno in začasno prebivališče ter je utemeljeno pričakovati, da pretežno časa prebiva na začasnem prebivališču.

⁹¹ Določba 56. člena ZPP.

primeru je podana relativno bistvena kršitev postopka.⁹² Izpostavljeno je načelo oficialnosti, ki daje sodišču pooblastilo za delovanje po uradni dolžnosti. Sodišče mora namreč ukreniti vse potrebno, da se zavarujejo pravice in interesi otrok ter drugih oseb, ki niso sposobne skrbeti same zase, za svoje pravice in interese. Prav tako lahko sodišče ugotavlja dejstva, ki jih stranke niso navedle in zbere druge podatke, ki so pomembni za odločitev.⁹³ S temi postopki se namreč urejajo socialni položaji, ki ne morejo biti v celoti v rokah strank. Vodilo, ki ga morajo organi spoštovati in upoštevati v teh postopkih, je otrokova korist.⁹⁴ Ta se presoja v vsakem konkretnem primeru posebej.⁹⁵ Kadar v pravdi sodeluje otrok, ki je že dopolnil petnajst let⁹⁶ in je sposoben razumeti pomen in posledice svojih dejanj, mora sodišče omogočiti, da nastopa kot stranka v postopku in samostojno opravlja procesna dejanja. V nasprotnem primeru otroka zastopa zakoniti zastopnik, razen če si njuni interesi nasprotujejo. Takrat sodišče postavi kolizijskega zastopnika.⁹⁷ Če sodišče razsodnemu petnajstletniku ne omogoči samostojnega nastopanja v pravdi, je podana absolutna bistvena kršitev postopka.⁹⁸ Za zavarovanje otrokove koristi lahko sodišče izda na predlog strank ali po uradni dolžnosti tudičasne odredbe po pravilih Zakona o izvršbi in zavarovanju (Uradni list RS, št. 51/98, 89/99, 11/01, 75/02, 87/02, 16/04, 40/04, 132/04, 46/05, 17/06, 30/06, 44/06, 69/06, 110/06, 115/06, 3/07, 93/07, 37/08, 45/08, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13, 45/14, 53/14, 58/14, 54/15, 76/15).⁹⁹ Ker gre za občutljivo področje, ima hitrost zavarovanja otrokove koristi prednost pred materialno resnico, zato sodišče postopa že na podlagi verjetnosti obstoja terjatve in razlogov za izdajočasne odredbe. Pomembno je, dačasna odredba, ki mora biti vezana na postopek o sami stvari, ne vpliva na izid postopka oziroma prejudicira rešitve. Cilj takšne odredbe je namreč zagotovitev možnosti za uresničitev zahtevka s prisilno izvršbo v primeru ugotovitve terjatve z izvršilnim naslovom. Sodišče mora določiti tudi rok trajanjačasne odredbe, in sicer najdlje do pravnomočne sodne odločbe. Ta časovna omejitev izhaja že iz same narave odredbe, saj lečasno ureja neko razmerje.¹⁰⁰ Kot že omenjeno, je dispozitivnost strank v teh postopkih omejena. Stranke se tako ne morejo veljavno odpovedati svojim zahtevkom, jih pripoznati ali doseči izdajo sodne odločbe na podlagi pasivnosti. Ni

⁹² Določba 407. člena ZPP.

⁹³ Določba 408. Člena ZPP.

⁹⁴ Tako določa prva točka 3. člena KOP. Posebno varstvo otrok in skrb določa tudi Ustava RS.

⁹⁵ Rijavec V. v: Ude L., Galič A., Rijavec V., Wedam Lukić D., Zobec J., 2009, str. 617.

⁹⁶ S petnajstim letom pridobi otrok delno poslovno sposobnost.

⁹⁷ Določba 409. člena ZPP.

⁹⁸ Rijavec V. v: Ude L., Galič A., Rijavec V., Wedam Lukić D., Zobec J., 2009, str. 620 in nasl. Sklep Višjega sodišča v Celju, št. Cp 512/2006 z dne 11. 5. 2006 – računalniška baza IESP.

⁹⁹ Določba 411. člena ZPP.

¹⁰⁰ Rijavec V. v: Ude L., Galič A., Rijavec V., Wedam Lukić D., Zobec J., 2009, str. 627 in nasl.

mogoče torej izdati sodbe na podlagi pripoznave, odpovedi ali zamudne sodbe. Sodna poravnava je mogoča le glede varstva, vzgoje in preživljanja otrok, pod pogojem da je v skladu z interesi otroka. V primeru kršitve te določbe je podana absolutna bistvena kršitev postopka.¹⁰¹ Za razliko od drugih rednih postopkov lahko v postopkih sodnega ugotavljanja očetovstva stranke predlagajo nove dokaze in navajajo nova dejstva do konca glavne obravnave in v pritožbi. Kadar gre za navajanje novosti v pritožbi je pomembno, da se s tem ne spremeni istovetnost zahtevka, ker lahko tožnik spremeni tožbo le do konca glavne obravnave.¹⁰² Sodišče s sodbo, s katero ugotovi obstoj očetovstva, odloči tudi o preživljanju otroka, če je postavljen zahtev. Vendar pa lahko okoliščine zahtevajo takšno odločitev tudi v primeru, ko zahtev ni postavljen oziroma zahtevajo nevezanost sodišča na morebiti že postavljen zahtev.¹⁰³ Navedeno velja, ko se preživnina določa za mladoletnega otroka, saj mora polnoletni otrok, ki izpolnjuje pogoje za preživljanje, za to poskrbeti sam.¹⁰⁴ O stroških postopka odloča sodišče po prostem preudarku in pri pravični odmeri upošteva vse okoliščine konkretnega primera.¹⁰⁵

V postopku ugotavljanja očetovstva je treba dokazati, da je imel domnevni oče v času spočetja otroka spolne odnose z materjo. Čas spočetja se določa po trajanju nosečnosti, ta pa se ocenjuje po razvitosti otroka ob porodu.¹⁰⁶ Očetovstvo se lahko dokazuje na različne načine.¹⁰⁷ Najbolj zanesljivo je dokazovanje z medicinskimi metodami, ki se spreminjajo glede na napredek medicine. Trenutno najbolj zanesljiva metoda ugotavljanja očetovstva je analiza DNK, ki omogoča analizo deoksiribonukleinske kisline. Njena zanesljivost je tako visoka, da je ne more ovreči noben drug dokaz, zato bi bilo vsako nadaljnje dokazovanje istega dejstva z drugimi metodami samo sebi namen in v nasprotju z načelom ekonomičnosti postopka.¹⁰⁸ Pomembno je, da analizo DNK odredi sodišče, saj v nasprotnem primeru

¹⁰¹ Določba 412. člena ZPP. Rijavec V. v: Ude L., Galič A., Rijavec V., Wedam Lukić D., Zobec J., 2009, str. 630 in nasl.

¹⁰² Določba 414. člena ZPP v zvezi z določbo prvega odstavka 184. člena ZPP.

¹⁰³ Določba 422. člena ZPP. Po sodni praksi lahko sodišče odloči o preživljanju otroka tudi brez ustreznega zahtevka. Morebitni izostanek odločitve o preživljanju otroka tudi ne more vplivati na usodo sodbe, s katero je bilo ugotovljeno očetovstvo – sodba Vrhovnega sodišča RS, št. II Ips 1026/2007 z dne 28. 2. 2008 – računalniška baza SOVS.

¹⁰⁴ Novak B., 2015, str. 181.

¹⁰⁵ Določba 413. člena ZPP. Rijavec V. v: Ude L., Galič A., Rijavec V., Wedam Lukić D., Zobec J., 2009, str. 631.

¹⁰⁶ Zupančič K., 1999, str. 111.

¹⁰⁷ Na primer z zaslišanjem strank in prič, z vpogledi v zdravniško dokumentacijo ter z medicinskimi metodami. Materialno pravo sicer ne določa pravil o tem, kateri dokazi morajo biti podani, da sodišče moškega spozna za očeta. Dokazno breme je na tožeči stranki – sodba Višjega sodišča v Ljubljani, št. IV Cp 2933/2007 z dne 22. 8. 2007 – računalniška baza IESP.

¹⁰⁸ Sodba Vrhovnega sodišča RS, št. II Ips 429/2006 z dne 13. 7. 2006 – računalniška baza SOVS.

rezultati niso uporabljivi v postopku.¹⁰⁹ Morebitna analiza DNK brez soglasja otroka oziroma njegove matere pomeni poseg v otrokovo pravico do informacijske zasebnosti (in posredno tudi materino). Ta pravica je varovana tudi s številnimi mednarodnimi dokumenti, ki določajo, da je preiskava posameznikovega genskega materiala dopustna le s soglasjem osebe, od katere izvira genski material.¹¹⁰ Morebitne omejitve te pravice so dopustne le s pravicami drugih in kadar to določa ustava ob upoštevanju načela sorazmernosti.¹¹¹ Nedopustna je tudi kakršnakoli prisila v postopku. Tako se toženi ni dolžan odzvati vabilu na zaslihanje ali vabilu za oddajo vzorcev za analizo DNK niti ga ni mogoče prisiliti k odvzemu vzorca. V primeru pasivnosti stranke sodišče, ob upoštevanju vseh okoliščin, presodi, kakšen pomen ima strankina pasivnost. Strankina neaktivnost je sicer njeno dopustno procesno dejanje, ki pa nosi določene zakonsko predvidene posledice, saj sodišče odloči na podlagi dokazov, ki jih lahko izvede, in sicer po načelu proste presoje dokazov.¹¹² Izogibanje preiskavi je praviloma tudi močan indic o resničnosti trditev tožeče stranke.¹¹³ Morebitni ugovor potencialnega očeta, da je mati imela spolne odnose tudi z drugimi moškimi¹¹⁴ in da je treba tožiti tudi njih, ne vpliva na dokončanje postopka proti temu potencialnemu očetu, saj sodišče nima pristojnosti razširiti tožbenega zahtevka na druge potencialne očete.¹¹⁵

3. 3. 4. 1 ANALIZA DNK

Postopek dokazovanja očetovstva z analizo DNK je specifičen dokazni postopek, saj je materialna resnica dognana z naravoslovno znanstveno metodo. Preiskava DNK, natančneje DNA, se že dobrih dvajset let uporablja kot dokazno sredstvo v civilnih in kazenskih postopkih. Zanesljivost te metode je izjemna, tako rekoč največja možna in onkraj razumnega dvoma.¹¹⁶

V preiskavo morajo biti vedno vključene vse osebe, na katere se preiskava neposredno nanaša, torej otrok, mati in oče. V izogib kasnejšim sumom o zamenjavi oseb oziroma

¹⁰⁹ Gre za t. i. skrivni DNK test.

¹¹⁰ Tako na primer 8. člen EKČP, prva točka 8. člena in 16. člen KOP, 5. člen Splošne deklaracije UNESCO o človeškem genomu in človekovih pravicah (II-68. člen Pogodbe o Ustavi za Evropo s Sklepno listino, Uradni list RS, št. 15/05, Mednarodne pogodbe, št. 1/05).

¹¹¹ Novak B., 2015, str. 162.

¹¹² Sodba Višjega sodišča v Mariboru, št. III Cp 119/2014 z dne 18. 2. 2014 – računalniška baza IESP.

¹¹³ Končina-Peternel M., Pravosodni bilten, št. 4/2013, str. 228.

¹¹⁴ *Exceptio plurium concubentium*.

¹¹⁵ Novak B., 2015, str. 175.

¹¹⁶ Sklep Vrhovnega sodišča RS, št. II Ips 597/2005 z dne 18. 4. 2007 – računalniška baza SOVS.

vzorcev, morajo biti te osebe hkrati navzoče na odvzemu vzorcev za analizo DNA. Za potrebe preiskave se najbolj pogosto odvzame bris sluznice in kri. Starost otroka ni pomembna,¹¹⁷ saj je postopek odvzema povsem neboleč. Pomembno je, da se za analizo uporabijo le tisti vzorci, ki jih odvzamejo v za to namenjenem prostoru. Vzorcev, ki bi jih zainteresirane osebe želele posredovati same, se ne sprejme v analizo.¹¹⁸ Za optimalne rezultate so najbolj zanesljiva sveža, dobro ohranjena tkiva, ki jih moramo imeti v zadostni količini. Kadar se očetovstvo preiskuje po smrti domnevnega očeta, se lahko biološki material pridobi od zdravstvenih institucij, če posedujejo očetove biološke vzorce in od njegovih osebnih predmetov, kadar od smrti ni minilo veliko časa. Če navedeno ni mogoče, se uporabijo biološki vzorci bližnjih sorodnikov ob njihovem soglasju. V primeru smrti domnevnega očeta pred rojstvom otroka v zunajzakonski skupnosti, mora mati poskrbeti za dokazovanje biološkega očetovstva. Pred pokopom oziroma kremiranjem je tako treba odvzeti biološke vzorce, za kar izda sodišče tudi ustrezno odredbo o zavarovanju dokazov.¹¹⁹

V sodni praksi se pri izvedbi analize DNK srečujemo tudi z dvomi o resničnosti identitete osebe, ki je prišla na odvzem biološkega vzorca. Postopek identifikacije je dejanski postopek, katerega namen je, prepričati se, da je navzoča prava oseba. V ta namen lahko sodišče opravi poizvedbe o načinu identifikacije pri institutu, ki je opravilo analizo DNK, zasliši pravdne stranke in preveri, ali je imel tožnik pripombe k zapisniku ob odvzemu biološkega vzorca. Sodišče lahko izvede tudi dokaz z izvedencem grafologom. Vrhovno sodišče RS je zavzelo stališče, da razlike med identifikacijskim postopkom, opravljenim v Sloveniji, in domnevno uveljavljenim identifikacijskim postopkom ponekod v tujini, še ne pomenijo, da je zato analizi DNK odvzeta verodostojnost.¹²⁰

Edina pooblaščenca institucija za opravljanje genetskih preiskav pri nas je Institut za sodno medicino. Rezultati, ki jih pridobijo z analizo, so povsem nevtralni in ne razkrivajo nobenih fenotipskih lastnosti¹²¹ posameznika. Zato se lahko ti podatki uporabijo izključno za ugotavljanje identitete in sorodnosti. Ob zaključeni preiskavi vsi udeleženci dobijo

¹¹⁷ Pomembno je le, da je otrok rojen.

¹¹⁸ Preverjanje očetovstva na URL: http://www.ism-mf.si/Preverjanje_ocetovstev/ (9. 3. 2017).

¹¹⁹ Zupanič Pajnič I., Genetika v pravosodju in njena uporaba pri preverjanju sorodnosti in identifikacijah, na URL: <http://rodoslovje.si/index.php/sl/domov/16-drevesa/116-genetika-v-pravosodju-in-njena-uporaba-pri-preverjanju-sorodnosti-in-identifikacijah> (9. 3. 2017).

¹²⁰ Sodba Vrhovnega sodišča RS, št. II Ips 429/2006 z dne 13. 7. 2006 – računalniška baza SOVS.

¹²¹ Barva oči, barva las, telesna višina.

izvedeniško mnenje, ki je veljavno na vseh slovenskih sodiščih. Tako se lahko uporabi za uveljavljanje vseh pravic, ki jih zakon daje na voljo v primerih ugotovitve očetovstva.¹²²

3. 3. 5 SODNO UGOTAVLJANJE OČETOVSTVA PO DZ

DZ prinaša pomembne novosti, ki izboljšujejo slovensko zakonodajo na področju družinskega prava. V okviru sodnega ugotavljanja očetovstva je nedvomno pomembna novost aktivna legitimacija matere za vložitev tožbe na ugotovitev očetovstva. Mati lahko vloži tožbo v enem letu od rojstva otroka ali v enem letu od dneva, ko je izvedela za okoliščine, ki so odločilne za vložitev tožbe oziroma kadar moški odklanja pripoznanje, v roku enega leta od podane izjave, koga mati šteje za otrokovega očeta.¹²³

Poleg matere so aktivno legitimirani še otrok, moški, ki mu mati odreka soglasje k pripoznanju očetovstva, ter moški, ki misli, da je otrokov oče. DZ ukinja časovno neomejenost otrokove tožbe, saj določa, da lahko otrok, za katerega ne velja domneva očetovstva (ni rojen v zakonski zvezi ali v tristo dneh po prenehanju zakonske zveze, ko je ta prenehala zaradi smrti moža otrokove matere), ali otrok, čigar domneva očetovstva je bila izpodbita, vloži tožbo na ugotovitev očetovstva v roku petih let od dneva, ko je izvedel za okoliščine, ki so odločilne za vložitev tožbe. Ta petletni rok ne sme začeti teči, dokler otrok ni sposoben samostojno opravljati procesnih dejanj.¹²⁴

Moški, ki mu je mati odrekla soglasje k pripoznanju očetovstva oziroma če v enem mesecu po prejemu obvestila matičarja o danem pripoznanju ni podala izjave o soglasju, lahko vloži tožbo na ugotovitev očetovstva. To lahko stori v roku enega leta od pripoznanja očetovstva.¹²⁵ Tožbo na ugotovitev očetovstva lahko vloži tudi moški, ki misli, da je otrokov oče, in sicer v roku enega leta odkar je izvedel za okoliščine, na podlagi katerih domneva, da je otrokov oče.¹²⁶

¹²² Kot na primer zahtevke za plačevanje preživnine, dedovanje po biološkem očetu in tako naprej. Zupanič Pajnič I., Genetika v pravosodju in njena uporaba pri preverjanju sorodnosti in identifikacijah, na URL: <http://rodoslovje.si/index.php/sl/domov/16-drevesa/116-genetika-v-pravosodju-in-njena-uporaba-pri-preverjanju-sorodnosti-in-identifikacijah> (9. 3. 2017).

¹²³ Določba 121. člena DZ.

¹²⁴ Določba 122. člena DZ.

¹²⁵ Določba 124. člena DZ.

¹²⁶ Določba 125. člena DZ.

DZ zapolnjuje vrzeli iz ZZZDR tudi v primeru sodnega ugotavljanja očetovstva po smrti domnevnega očeta. ZZZDR namreč ne določa pasivne legitimacije v teh primerih. V DZ pa je uzakonjeno, kar je izoblikovala že sodna praksa,¹²⁷ in sicer, da so pasivno legitimirani pravni nasledniki umrlega. Aktivno legitimacijo pa DZ priznava materi in otroku (osebam iz določbe 121. ter 122. člena).¹²⁸

3. 4 PREPOVED UGOTAVLJANJA OČETOVSTVA

V določenih primerih ugotavljanje očetovstva ni dovoljeno in je biološka resnica podrejena zagotovitvi trajnosti vzpostavljenih družinskopravnih razmerij. Ugotovitev očetovstva torej ni mogoča, kadar je otrok spočet z biomedicinsko pomočjo ter pri posvojitvah.

3. 4. 1 OPLODITEV Z BIOMEDICINSKO POMOČJO

V sodobnem svetu se vedno več ljudi srečuje z neplodnostjo. Z napredovanjem in razvojem medicine se glede na preteklost povečujejo tudi njihove možnosti za spočetje otroka. Kadar je zdravljenje neuspešno, imata partnerja na voljo oploditev z biomedicinsko pomočjo (v nadaljevanju OBMP).¹²⁹ Zakonodaja je na tem področju precej stroga, saj smeta za pomoč zaprositi le zakonca in zunajzakonska partnerja.¹³⁰ Istospolni partnerji ter samske ženske so pri tem izključeni.¹³¹ Upravičene osebe morajo biti polnoletne, razsodne in primerne starosti za starševstvo. Poleg tega se zahteva ustrezno psihosocialno stanje, iz katerega je razvidno, da sta prositelja za postopek OBMP sposobna izvrševati starševske dolžnosti.¹³² Razlikujemo dva načina oploditve, in sicer homologni ter heterologni postopek

¹²⁷ Na primer sodba Vrhovnega sodišča RS, št. II Ips 927/93 z dne 27. 1. 1994 – računalniška baza SOVS.

¹²⁸ Določba 123. člena DZ.

¹²⁹ Neplodnim parom se pomaga s pomočjo medicine ter biotehnologije in se jim tako z biomedicinskim postopkom omogoči nosečnost na drug način kot s spolnim odnosom – Zupančič K., Pravna praksa 22/1998, str. VI. Do postopka OBMP sta sicer upravičena tudi partnerja, pri katerih obstaja nevarnost prenosa hude dedne bolezni – Novak B., 2015, str. 50.

¹³⁰ Zahteva se pisna privolitev prositeljev – prvi odstavek 22. člena Zakona o zdravljenju neplodnosti in postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo (Uradni list RS, št. 70/00, 15/17 – v nadaljevanju ZZNPOB). Dokler postopek OBMP ni izveden, je privolitev mogoče preklicati.

¹³¹ Določba 6. člena ZZNPOB.

¹³² Tega pogoja tako ne izpolnjuje starejši moški, ki ni sposoben spočeti otroka po naravni poti in ima dosti mlajšo, za zanositev sposobno partnerico – Novak B., 2015, str. 49 in nasl.

OBMP. Postopka se med seboj razlikujeta v uporabljenih spolnih celicah.¹³³ Bistveno pri postopku OBMP je, da otrok genetično izvira vsaj od ene osebe v paru.¹³⁴

Pri postopkih OBMP se starševstvo določa po pravilih ZZNPOB. Določanje materinstva poteka po že dolgo uveljavljenem pravilu, in sicer da je to ženska, ki je otroka rodila. To velja ne glede na uporabljene spolne celice. Izpodbijanje in ugotavljanje (v primeru, da je bila uporabljena spolna celica darovalke) materinstva ni dovoljeno.¹³⁵ Zakon je na tem mestu nedosleden, saj prepoved izpodbijanja materinstva usmerja le zoper mater in zato takšna ureditev ni ustrezna.¹³⁶ Na drugi strani zakon za očeta otroka, spočetega s postopkom OBMP, določa materinega moža oziroma njenega zunajzakonskega partnerja, ki je dal privolitev v postopek OBMP ne glede na to, ali je bila uporabljena njegova spolna celica. Izpodbijanje tako določenega očetovstva ni dovoljeno, razen če otrok ni bil spočet v postopku OBMP. Prav tako ni dovoljeno ugotavljanje očetovstva v primeru uporabe spolne celice darovalca.¹³⁷ S prepovedjo ugotavljanja očetovstva je zagotovljena anonimnost darovalca, kar je ključnega pomena za stabilnost razmerij med starši in otroki.¹³⁸ Razkrijejo se lahko le zdravstveno pomembni podatki o darovalcu.¹³⁹

3. 4. 2 POSVOJITEV

Partnerji, ki ne morejo spočeti otroka ali ki imajo kakšne druge razloge, lahko posvojijo otroka. Posvojitev ureja ZZZDR, ki pozna le popolno posvojitev,¹⁴⁰ kar pomeni, da med posvojencem in njegovimi biološkimi starši (ter drugimi sorodniki) prenehajo vse pravice in dolžnosti.¹⁴¹ S posvojitvijo kot posebno obliko varstva mladoletnih otrok¹⁴² nastane med posvojiteljem in posvojencem enako razmerje kot med biološkimi starši in otroki.¹⁴³

¹³³ Pri homolognem postopku sta uporabljeni spolni celici para, medtem ko je pri heterolognem postopku uporabljena ena spolna celica (moška ali ženska) darovalca oziroma darovalke.

¹³⁴ Novak B., Pravniki, št. 11-12/2009, str. 685.

¹³⁵ Določba 41. člena ZZNPOB.

¹³⁶ Novak B., Pravniki, št. 11-12/2009, str. 687.

¹³⁷ Določba 42. člena ZZNPOB.

¹³⁸ Določba tretjega odstavka 42. člena ZZNPOB.

¹³⁹ Določba drugega odstavka 18. člena ZZNPOB.

¹⁴⁰ Do uveljavitve ZZZDR (leta 1977) je bila mogoča tudi nepopolna posvojitev. Po veljavni zakonodaji tudi ni veljavna t. i. prenatalna posvojitev (posvojitev dana pred otrokovim rojstvom) – Novak B., 2015, str. 248.

¹⁴¹ Določba 143. člena ZZZDR.

¹⁴² To varstvo Ustava RS zagotavlja otrokom, za katere starši ne skrbijo, ki jih sploh nimajo ali pa so brez ustrezne družinske oskrbe (določba 56. člena Ustave RS). Posvojitev je namenjena le otroku (določba 134. člena ZZZDR).

¹⁴³ Rupel S., 1988, str. 77.

Posvojitelji se v rojstni matični register vpišejo kot starši otroka,¹⁴⁴ obenem pa zakonodaja ne določa izbrisa podatkov o bioloških starših, kar ima lahko za posledico seznanitev s temi podatki. Pravico do vpogleda v matični register imajo namreč osebe, na katere se podatek nanaša, ter drugi, ki imajo pisno privolitev osebe, na katero se podatek nanaša oziroma zakonsko pooblastilo. Tako se lahko te osebe, vključno z otrokom, seznanijo s podatki o bioloških starših otroka.¹⁴⁵

Posebnih pravil o ugotavljanju in izpodbijanju starševstva pri posvojitvi ni, kar lahko ustvari vtis, da sme otrok, ki izve za posvojitev, izpodbijati starševstvo posvojiteljev in zahtevati ugotovitev starševstva bioloških staršev. Poleg otroka smejo, po goli jezikovni razlagi, to zahtevati tudi biološki starši in posvojitelji. Takšne tožbe na izpodbijanje in ugotavljanje starševstva bi izničile namen instituta posvojitve. Zato pravna ureditev instituta posvojitve in njena nerazvezljivost¹⁴⁶ nakazujeta, da so morebitna izpodbijanja in ugotavljanja starševstva pri posvojitvah izključena.¹⁴⁷

3. 5 SODNO UGOTAVLJANJE MATERINSTVA

Ob smiselni uporabi določb o ugotavljanju očetovstva lahko izluščimo, da ima pravico ugotavljati materinstvo predvsem otrok, katerega pravica ni več omejena z rokom. Poleg otroka ima pravico ugotavljati materinstvo tudi mati, ki jo lahko uveljavi le, če je hotela otroka pripoznati in ji je oče odrekel soglasje. Vendar takšnih primerov v praksi ne bo. Večja je možnost, da bi mati želela s samostojno tožbo ugotavljati svoje materinstvo v primeru najdenega otroka, kar pa ji zakon ne omogoča, saj pravo tudi potencialnemu očetu ne daje pravice do sodnega ugotavljanja očetovstva brez predhodno neuspešnega poskusa pripoznanja otroka. Materinstva tudi ne more ugotavljati otrokov oče, ker zakon tudi materi ne dovoljuje ugotavljanja očetovstva. Celotna ureditev ugotavljanja materinstva je po mnenju pravnikov neprimerna.¹⁴⁸

¹⁴⁴ Določba 145. člena ZZZDR.

¹⁴⁵ Novak B., Pravniki, št. 11-12/2009, str. 689.

¹⁴⁶ Določba 144. člena ZZZDR.

¹⁴⁷ Novak B., Pravniki, št. 11-12/2009, str. 690.

¹⁴⁸ Novak B. v: Pavčnik M. (ur.), Novak A. (ur.), 2013, str. 333. DZ glede ugotavljanja materinstva ne daje boljše ureditve.

3. 6 VLOGA CENTRA ZA SOCIALNO DELO

V postopkih ugotavljanja očetovstva je prispevek centra za socialno delo viden zlasti pri pripoznanju očetovstva, saj je lahko to dano tudi pred omenjenim centrom. Po prejemu obvestila o rojstvu otroka, center za socialno delo pozove mati k izjavi, koga šteje za očeta otroka. Nato se, če mati razkrije podatke, pozove še potencialnega očeta, da poda izjavo o svojem očetovstvu.¹⁴⁹ Pri sodnem ugotavljanju očetovstva pa je vloga centra za socialno delo vidna, kadar ima otrok postavljenega skrbnika, saj lahko ta vloži tožbo na ugotovitev očetovstva v imenu otroka le s privolitvijo centra za socialno delo.¹⁵⁰ Večjo vlogo in pomen ima center za socialno delo na primer v postopkih, ki se navezujejo na izvrševanje roditeljske pravice, razveze zakonske zveze, posvojitve in odvzema otroka.

Kadar na podlagi javnih pooblastil o pravicah, dolžnostih in pravnih koristih otroka odloča center za socialno delo, to počne po pravilih splošnega upravnega postopka, ki ga ureja Zakon o splošnem upravnem postopku (Ur. l. RS, št. 80/99, 70/00, 52/02, 73/04, 22/05, 119/05, 24/06, 105/06, 126/07, 65/08, 8/10, 82/13 – v nadaljevanju ZUP). Otrok ima v postopku položaj stranke, saj je kot fizična oseba nosilec pravic in obveznosti, o katerih se odloča v upravnem postopku.¹⁵¹ Slabost upravnega postopka je, da v njem ni zagotovljenih posebnih procesnih pravic otroka, kot je to zagotovljeno v pravnem postopku. Pred centrom za socialno delo je kot edina procesna pravica otroka zagotovljena postavitve kolizijskega zastopnika, kadar si interesi otroka in njegovega zakonitega zastopnika nasprotujejo.¹⁵² Ravno zaradi nezagotavljanja enakih procesnih jamstev, kot jih ima otrok pred sodiščem, je ustavno sodišče sprejelo odločitev, da centra za socialno delo v družinskih zadevah ne moremo enačiti z organom, ki ima enakovredna pooblastila kot sodišče.¹⁵³ Tako center za socialno delo kot tudi upravni organ nima lastnosti pravosodnega organa, kot ga razume MKEUOP.¹⁵⁴

¹⁴⁹ Določba 91. člena ZZZDR.

¹⁵⁰ Določba 92. člena ZZZDR.

¹⁵¹ Določba 42. člena ZUP.

¹⁵² Določba 213. člena ZZZDR. Novak B., 2015, str. 298.

¹⁵³ Odločba Ustavnega sodišča RS, št. U-I-312/00-40 z dne 23. 4. 2003, Uradni list RS, št. 42/03.

¹⁵⁴ Novak B., 2015, str. 299.

3. 7 POSLEDICE UGOTOVLJENEGA OČETOVSTVA

Z ugotovitvijo očetovstva se vzpostavi med otrokom in očetom starševsko razmerje, katerega posledice segajo nazaj do otrokovega rojstva. Za očeta nastopijo tako vse pravice in obveznosti, ki izhajajo iz tega razmerja. Ugotovljeno očetovstvo se vpiše v matični register. Zakon o matičnem registru (Ur. l. RS, št. 37/03, 39/06, 59/06, 106/10, 11/11 – v nadaljevanju ZMatR) namreč določa, da se morata v matični register vpisati tudi pripoznanje in ugotovitev starševstva.¹⁵⁵

Roditeljsko pravico izvršujeta starša skupaj ne glede na način vzpostavitve očetovstva¹⁵⁶ in ne glede na to, ali živita skupaj ali ločeno. To izhaja iz ustavno zagotovljene enakopravnosti zakonskih in nezakonskih otrok, saj so starši ne glede na skupnost bivanja in njihov zakonski stan še vedno starši otroka, ki so dolžni zanj skrbeti. Razlike so le v načinu izvrševanja roditeljske pravice. V vsakem primeru pa je vodilo otrokova korist.¹⁵⁷ Poleg roditeljske pravice sta temeljni tudi pravica do stikov in preživljanja. Pravica do stikov pride zlasti do izraza, ko starša živita ločeno. Za razvoj otroka so stiki izrednega pomena, saj z njimi ohrani čustveno povezanost in pripadnost s staršem, s katerim ne živi in se prepreči odtujenost otroka. Starša sta tako zavezana k ustreznemu in obojestranskemu uresničevanju te pravice, ki je v prvi vrsti pravica otroka in šele nato pravica staršev.¹⁵⁸ Zagotovljena je tudi pravica do stikov z drugimi, ki niso starši otroka, če obstaja med njimi čustvena vez in povezanost.¹⁵⁹ Starša sta dolžna otroka tudi preživljati. Preživljanje traja praviloma do polnoletnosti, v primeru otrokovega šolanja pa do njegovega šestindvajsetega leta.¹⁶⁰ Zmožnost preživljanja se presoja po materialnih in pridobitnih sposobnostih staršev, ki si morajo prizadevati, da so njihove možnosti za pridobitev sredstev za preživljanje otroka povsem izkoriščene. Preživnina mora biti tako visoka, da se z njo zagotovi otrokova korist, ki terja odmero preživnine glede potrebe konkretnega otroka. Sodišče je dolžno ugotoviti

¹⁵⁵ Določba 4. člena ZMatR.

¹⁵⁶ Tretji odstavek 4. člena ZZZDR.

¹⁵⁷ Novak B., 2015, str. 203 in nasl.

¹⁵⁸ Sklep in sodba Višjega sodišča v Kopru, št. I Cp 81/2005 z dne 4. 5. 2005 – računalniška baza IESP. Na pravico otroka do vzdrževanja stikov z obema staršema in njen pomen opozarja tudi KOP (tretji odstavek 9. člena KOP).

¹⁵⁹ Določba 106. a člena ZZZDR. Med druge osebe se štejejo otrokovi stari starši, (pol)bratje in (pol)sestre, nekdanji rejniki, prejšnji ali sedanji zakonci in zunajzakonski partnerji enega ali drugega starša.

¹⁶⁰ Določba 123. člena ZZZDR.

potrebe otroka, četudi so preživninske zmožnosti zavezanca skromne.¹⁶¹ Kadar je otrok zaposlen, mora prispevati k svojemu preživljanju. Prav tako ima otrok po polnoletnosti dolžnost preživljanja svojih staršev, če ti nimajo dovolj sredstev za preživetje.¹⁶²

3. 8 VEZ MED SODNIM UGOTAVLJANJEM OČETOVSTVA IN IZPODBIJANJEM OČETOVSTVA

Ustavno sodišče RS je v odločbi, s katero je razveljavilo časovno omejitvev otrokove pravice do izpodbijanja očetovstva, navedlo, da sta ugotovitev in izpodbijanje starševstva neločljivo prepletena dela iste ustavno varovane celote in zato morata biti otrokova roka, tako za ugotavljanje kot izpodbijanje starševstva, enaka, torej časovno neomejena.¹⁶³

Z izpodbijanjem očetovstva se srečamo zlasti takrat, kadar je vzpostavljena domneva očetovstva, ki velja za otroke, rojene v zakonski zvezi ali v dobi tristo dni po njenem prenehanju. Domneva očetovstva je utemeljena s predpostavko, da je materin mož edini ali vsaj najpogostejši spolni partner matere. Ta predpostavka žal ne ustreza vedno resničnemu stanju, predvsem kadar so odnosi med partnerjema skrhani.¹⁶⁴ Pravico do izpodbijanja domnevnega očetovstva imajo tako domnevni oče, mati, otrok (neomejeno) in moški, ki misli, da je biološki oče otroka.¹⁶⁵ Izpodbija se lahko tudi pripoznano očetovstvo, medtem ko sodno ugotovljenega očetovstva ni dopustno izpodbiti.¹⁶⁶

Pomembna novost na področju izpodbijanja domneve očetovstva je odločba Ustavnega sodišča RS, št. U-I-251/14-14 z dne 21. 10. 2015 (Uradni list RS, št. 82/15), ki razveljavlja objektivni rok pravice domnevnega očeta do izpodbijanja domneve očetovstva. Pred tem je bil domnevni oče omejen tako s subjektivnim kot objektivnim rokom, in sicer je lahko tožbo vložil v roku enega leta, odkar je izvedel za sum vzbujajoče okoliščine (subjektivni rok), vendar najkasneje v roku petih let od otrokovega rojstva (objektivni rok). Izhodišče za to odločitev je bil prekomerni poseg v očetovo pravico, da razišče svoje starševstvo, in s tem

¹⁶¹ Novak B., 2015, str. 215 in nasl. Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, št. IV Cp 1483/2005 z dne 7. 4. 2005 – računalniška baza IESP.

¹⁶² Določba 112. in 124. člena ZZZDR.

¹⁶³ Odločba Ustavnega sodišča RS, št. U-I-85/10-10 z dne 13. 10. 2011, Uradni list RS, št. 90/11.

¹⁶⁴ Določba 86. člena ZZZDR. Novak B., Zbornik znanstvenih razprav Pravne fakultete v Ljubljani, 2005, str. 279.

¹⁶⁵ Krog upravičencev za vložitev tožbe je pri izpodbijanju širši kot pri ugotavljanju očetovstva.

¹⁶⁶ Več o izpodbijanju pripoznanega očetovstva glej zgoraj.

posredno tudi v pravico otroka, da izve za svoj izvor. Dvom o pravilnosti očetovstva namreč lahko za domnevnega očeta predstavlja tudi probleme v socialnih odnosih, saj vzbuja občutke ponižanja in lahko bistveno vpliva na ugled in dobro ime domnevnega očeta.¹⁶⁷ Na neprimernost naše prejšnje ureditve je opozarjalo že ESČP, ki je objektivni rok označilo za rok, ki ne zagotavlja ustreznega sorazmerja med pravico domnevnega očeta do ugotovitve biološke resnice in pravno varnostjo v družinskih razmerjih.¹⁶⁸ Tako se je Slovenija pridružila številnim drugim državam, ki pravico domnevnega očeta do izpodbijanja domneve očetovstva omejujejo zgolj s subjektivnim rokom, torej v roku enega leta odkar je domnevni oče izvedel za sum vzbujajoče okoliščine.¹⁶⁹

Mati lahko tožbo na izpodbijanje očetovstva vloži v roku enega leta od otrokovega rojstva.¹⁷⁰ Zakonodajalec mater omejuje z objektivnim rokom, saj izhaja iz predpostavke, da mati ve, kdo naj bi bil otrokov biološki oče. To pa lahko hitro postane zapleteno, če je mati imela odnose z drugim moškim v stanju, ko se ni bila sposobna zavedati dogajanja okoli sebe. Takšne situacije naj bi bile v praksi redke, zato različni evropski zakonodajalci ne ocenjujejo objektivnega roka kot spornega in kot nesorazmeren poseg v materino pravico do izpodbijanja. Neprimernost tega roka pa se lahko pokaže v primeru, da ga želimo uporabiti za izpodbijanje materinstva s strani materinega moža,¹⁷¹ saj podatek o rojstvu praviloma ne pove, da žena ni mati otroka, če je na primer prišlo do zamenjave otroka v porodnišnici. Tako bi bilo primerneje tudi materin rok oblikovati kot subjektivni rok, ki bi tekkel od trenutka razkritja sumljivih okoliščin, ki pričajo zoper domnevno očetovstvo.¹⁷²

Tudi biološki oče je omejen z enoletnim objektivnim rokom, ki začne teči od vpisa otrokovega rojstva v matični register.¹⁷³ To je lahko problematično, saj ni nujno, da se je biološki oče z vpisom ali celo rojstvom otroka sploh seznanil. Poleg tega ZMatR določa, da lahko v podatke vpogleda le tisti, na katerega se vpis nanaša, torej neposredno otrok, posredno pa tudi ženska in moški, ki sta zavedena kot starša.¹⁷⁴ Biološki oče ima tako pravico do vpogleda le s pisno privolitvijo te osebe ali če ima posebno zakonsko pooblastilo. Možnosti

¹⁶⁷ Odločba Ustavnega sodišča RS, št. U-I-251/14-14 z dne 21. 10. 2015, Uradni list RS, št. 82/15.

¹⁶⁸ Novak B. v: Pavčnik M. (ur.), Novak A. (ur.), 2013, str. 301.

¹⁶⁹ Tako določa tudi DZ.

¹⁷⁰ Določba drugega odstavka 97. člena ZZZDR.

¹⁷¹ Zakonodajalec izpodbijanja materinstva posebej ne ureja, ampak se za ta vprašanja smiselno uporabljajo določbe o izpodbijanju očetovstva.

¹⁷² Novak B. v: Pavčnik M. (ur.), Novak A. (ur.), 2013, str. 303. Subjektivni rok imajo na primer v Nemčiji. Določa ga tudi DZ.

¹⁷³ Določba drugega odstavka 99. člena ZZZDR.

¹⁷⁴ Določba prvega odstavka 29. člena ZMatR.

biološkega očeta, da se seznanijo s podatki, so torej neznatne, zato bi bilo treba tudi ta rok oblikovati, po vzoru tujih zakonodaj, subjektivno.¹⁷⁵ Slabost trenutne ureditve je tudi ta, da zakon ne določa, da mora biološki oče poleg zahtevka na izpodbijanje očetovstva vložiti tudi zahtevek na ugotovitev njegovega očetovstva. Takšna pravna ureditev omogoča pravdo iz nagajivosti, katere posledica je lahko, da otrok ostane brez očeta.¹⁷⁶ Vendar sodna praksa zapolnjuje to vrzel s tem, da je treba poleg zahtevka na izpodbijanje vložiti tudi zahtevek na ugotovitev očetovstva, saj to izhaja iz namena zakonske težnje po celotni ureditvi posebnega varstva otrok.¹⁷⁷ DZ to zahtevo uzakonja.

¹⁷⁵ Po DZ lahko biološki oče vloži tožbo na izpodbijanje očetovstva tistega, ki velja za očeta otroka, v roku enega leta, odkar je izvedel za okoliščine, iz katerih domneva, da je oče otroka.

¹⁷⁶ Novak B. v: Pavčnik M. (ur.), Novak A. (ur.), 2013, str. 304 in nasl.

¹⁷⁷ Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, št. IV Cp 3309/2009 z dne 9. 12. 2009 – računalniška baza IESP.

4 ZAKLJUČEK

Pri otrocih, rojenih zunaj zakonske zveze, je treba očetovstvo ugotoviti. ZZZDR tako določa, da se za očeta otroka, rojenega zunaj zakonske zveze, šteje tisti, ki je otroka pripoznal ali tisti, čigar očetovstvo je bilo ugotovljeno s sodno odločbo.

Glavna pomanjkljivost slovenske zakonodaje na področju družinskega prava je njena zastarelost in neprilagojenost družbenim razmeram. Pomembne izboljšave so vpeljale odločbe Ustavnega sodišča RS ter sodna praksa.

Roki za vložitev tožbe na ugotavljanje očetovstva, kot jih v določa ZZZDR, nesorazmerno posegajo v pravice posameznikov, saj tako subjektivno kot objektivno oblikovani roki pogosto ne upoštevajo, kdaj je nastopila seznanitev z okoliščinami, pomembnimi za vložitev tožbe. Ustavno sodišče RS je s svojo odločbo izboljšalo položaj otroka pri uveljavljanju njegove pravice do ugotavljanja očetovstva, s tem ko je razveljavilo objektivni rok petih let po otrokovi polnoletnosti.¹⁷⁸ V razveljavitveni odločbi z enoletnim odložnim rokom je Ustavno sodišče RS podalo tudi napotke za morebitne druge, ustavno dopustne omejitve, ki pa jih zakonodajalec v odložnem roku ni preizkusil. Pet let kasneje je Ustavno sodišče RS s svojo odločbo razveljavilo tudi otrokov enoletni rok za vložitev tožbe na ugotovitev očetovstva po očetovi smrti.¹⁷⁹ Z razveljavitvijo rokov je bil izboljššan položaj otroka, medtem ko je položaj moškega, ki mu je mati odrekla soglasje k pripoznanju očetovstva, ostal nespremenjen, vendar potreben izboljšav.

Krog aktivno legitimiranih oseb za vložitev tožbe na ugotovitev očetovstva je po ZZZDR zelo ozek, saj imata to pravico le otrok in moški, ki mu je mati odrekla soglasje k njegovemu pripoznanju očetovstva. Materi aktivna legitimacija ni priznana, čeprav ima tudi ona, v primeru, da želi razkriti, kdo je otrokov oče, vsaj premoženjski interes, da se ugotovi očetovstvo. Zato bi morali, tako kot v številnih evropskih državah, tudi pri nas materi priznati pravico do vložitve tožbe na ugotovitev očetovstva. Sporna je tudi ureditev položaja potencialnega očeta. Zakonodaja ga namreč sili najprej v pripoznanje očetovstva, ki morebiti ne ustreza biološki resnici, saj nima neposredne pravice do vložitve tožbe na ugotovitev očetovstva. Nedvomno bi bilo bolj v korist otroka, da bi zakonodaja priznala potencialnemu očetu neposredno pravico do vložitve tožbe in tako dala prednost biološki resnici.

¹⁷⁸ Odločba Ustavnega sodišča RS, št. U-I-328/05-12 z dne 18. 10. 2007, Uradni list RS, št. 101/07.

¹⁷⁹ Odločba Ustavnega sodišča RS, št. U-I-30/12-12 z dne 18. 10. 2012, Uradni list RS, št. 69/04.

Nov Družinski zakonik prinaša pomembne spremembe in izboljšave na področju ugotavljanja očetovstva. Aktivno legitimacijo za vložitev tožbe na ugotavljanje očetovstva širi na mater in moškega, ki misli, da je otrokov oče. Za vse aktivno legitimirane osebe določa različno dolge roke, ki so oblikovani subjektivno in tečejo od trenutka, ko so osebe izvedele za okoliščine, ki so pomembne za vložitev tožbe. Bistveno za otroka je, da ta rok ne sme začeti teči, dokler nima priznane procesne sposobnosti po pravilih ZPP. DZ, za razliko od ZZZDR, določa tudi pasivno legitimacijo v primeru ugotavljanja očetovstva po smrti potencialnega očeta.

Poznavanje lastnega izvora je izrednega pomena za našo predstavo o samem sebi, svojemu položaju v družbi, za pridobitev pomembnih informacij o medicinski zgodovini in tudi za uveljavljanje premoženjskih interesov.¹⁸⁰ Novosti po DZ bistveno izboljšujejo možnosti za ugotovitev biološke resnice in s tem posodablja zastarelo zakonodajo. Z ugotovitvijo očetovstva, na podlagi katerega se med otrokom in očetom vzpostavi starševsko razmerje, postane položaj zunajzakonskega otroka z vidika pravic in obveznosti do staršev in obratno, povsem izenačen s položajem zakonskih otrok.

¹⁸⁰ Odločba Ustavnega sodišča RS, št. U-I-328/05-12 z dne 18. 10. 2007, Uradni list RS, št. 101/2007.

5 LITERATURA

1. Habinc M., Nezakonski otroci, Glasnik slovenskega etnološkega društva, št. 2-3/1996, str. 44–46;
2. Kogovšek Š., Roki za izpodbijanje in ugotavljanje očetovstva s strani staršev, Pravna praksa, št. 39-40/2015, str. 14–15;
3. Končina-Peternel M., Pravni vidiki očetovstva, Časopis za kritiko znanosti, št. 162-163/1993, str. 31–40;
4. Končina-Peternel M., Aktualna vprašanja s področja družinskega prava, Pravosodni bilten, št. 4/2013, str. 221–233;
5. Novak B., Pravni položaj domnevnega očeta, Zbornik znanstvenih razprav Pravne fakultete v Ljubljani, 2005, str. 279–299;
6. Novak B., Iskanje ravnotežja med biološkim in pravnim starševstvom, Pravniki, št. 11-12/2009, str. 661–694;
7. Novak B., Družinsko pravo, Uradni list RS, Ljubljana, 2015;
8. Pavčnik M. (ur.), Novak A. (ur.), Ustavno sodno odločanje, Pravna obzorja, št. 45, GV založba, Ljubljana, 2013;
9. Rupel S., Otroci in starši: Pravna in tudi človeška razmerja med njimi, Gospodarski vestnik, Ljubljana, 1988;
10. Ude L., Betetto N., Galič A., Rijavec V., Wedam Lukič D., Zobec J., Pravdni postopek: zakon s komentarjem, 3. knjiga, GV založba, Ljubljana, 2009;
11. Weber N., Pripoznanje očetovstva pri poslovno nesposobni osebi, Pravna praksa, št. 27/2011, str. 29–30;
12. Zupančič K., Družinsko pravo, Uradni list RS, Ljubljana, 1999;
13. Zupančič K., Ugotavljanje očetovstva in materina pravica do zasebnosti, Pravna praksa, št. 10/1996, str. 10–11;
14. Zupančič K., Biomedicinska pomoč pri oploditvi, Pravna praksa, št. 22/1998, Priloga str. V–VI;
15. Zupanič Pajnič I., Genetika v pravosodju in njena uporaba pri preverjanju sorodnosti in identifikacijah, na URL: <http://rodoslovje.si/index.php/sl/domov/16-drevesa/116-genetika-v-pravosodju-in-njena-uporaba-pri-preverjanju-sorodnosti-in-identifikacijah> (9. 3. 2017);

16. Žnidaršič Skubic V. (ur.), Vlahek A. (ur.), Podobnik K. (ur.), Zbornik v čast Karla Zupančiča, Pravna fakulteta, Ljubljana, 2014.

6 SODNA PRAKSA

6.1 SODNA PRAKSA EVROPSKEGA SODIŠČA

1. Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice, Schneider proti Nemčiji, št. 17080/07 z dne 10. 11. 2011 – računalniška baza HUDOC;
2. Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice, Kalačeva proti Rusiji, št. 3451/05 z dne 7. 8. 2009 – računalniška baza HUDOC;
3. Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice, Jäggi proti Švici, št. 58757/00 z dne 13. 6. 2006 – računalniška baza HUDOC;
4. Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice, Schoffman proti Rusiji, št. 78426/01 z dne 24. 11. 2005 – računalniška baza HUDOC;
5. Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice, Mizzi proti Malti, št. 26111/02 z dne 12. 1. 2006 – računalniška baza HUDOC;
6. Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice, Krušković proti Hrvaški, št. 46185/08 z dne 21. 7. 2011 – računalniška baza HUDOC.

6.2 SODNA PRAKSA SLOVENSКИH SODIŠČ

1. Odločba Ustavnega sodišča RS, št. U-I-328/05-12 z dne 18. 10. 2007, Uradni list RS, št. 101/07;
2. Odločba Ustavnega sodišča RS, št. U-I-85/10-10 z dne 13. 10. 2011, Uradni list RS, št. 90/11;
3. Odločba Ustavnega sodišča RS, št. U-I-30/12-12 z dne 18. 10. 2012, Uradni list RS, št. 69/04;
4. Odločba Ustavnega sodišča RS, št. U-I-312/00-40 z dne 23. 4. 2003, Uradni list RS, št. 42/03;
5. Odločba Ustavnega sodišča RS, št. U-I-251/14-14 z dne 21. 10. 2015, Uradni list RS, št. 82/15;
6. Odločba Ustavnega sodišča RS, št. U-I-129/15-8 z dne 11. 2. 2016, neobjavljeno;
7. Sodba Vrhovnega sodišča RS, št. II Ips 196/07 z dne 21. 11. 2008 – računalniška baza SOVS;

8. Sodba Vrhovnega sodišča RS, št. II Ips 927/93 z dne 27. 1. 1994 – računalniška baza SOVS;
9. Sodba Vrhovnega sodišča RS, št. II Ips 1026/07 z dne 28. 2. 2008 – računalniška baza SOVS;
10. Sodba Vrhovnega sodišča RS, št. II Ips 429/06 z dne 13. 7. 2006 – računalniška baza SOVS;
11. Sklep Vrhovnega sodišča RS, št. II Ips 597/05 z dne 18. 4. 2007 – računalniška baza SOVS;
12. Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, št. IV Cp 5735/05 z dne 14. 12. 2005 – računalniška baza IESP;
13. Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, št. IV Cp 2933/07 z dne 22. 8. 2007 – računalniška baza IESP;
14. Sodba Višjega sodišča v Mariboru, št. III Cp 1588/06 z dne 22. 8. 2006 – računalniška baza IESP;
15. Sodba Višjega sodišča v Mariboru, št. III Cp 119/14 z dne 18. 2. 2014 – računalniška baza IESP;
16. Sodba Višjega sodišča v Mariboru, št. I Cp 198/11 z dne 19. 4. 2011 – računalniška baza IESP;
17. Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, št. IV Cp 4106/09 z dne 9. 12. 2009 – računalniška baza IESP;
18. Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, št. IV Cp 333/11 z dne 16. 2. 2011 – računalniška baza IESP;
19. Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, št. IV Cp 1483/05 z dne 7. 4. 2005 – računalniška baza IESP;
20. Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, št. IV Cp 3309/09 z dne 9. 12. 2009 – računalniška baza IESP;
21. Sklep Višjega sodišča v Celju, št. Cp 512/06 z dne 11. 5. 2006 – računalniška baza IESP;
22. Sklep Višjega sodišča v Kopru, št. Cp 297/12 z dne 16. 5. 2012 – računalniška baza IESP;
23. Sklep in sodba Višjega sodišča v Kopru, št. I Cp 81/05 z dne 4. 5. 2005 – računalniška baza IESP;

7 PRAVNI PREDPISI

1. Ustava RS, Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13, 47/13, 75/16;
2. Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščinah, Uradni list RS, št. 33/94, Mednarodne pogodbe, št. 7/94;
3. Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah, Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe št. 15/90, Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij Organizacije združenih narodov in konvencij, sprejetih v Mednarodni organizaciji za atomsko energijo, Uradni list RS, št. 35/92, Mednarodne pogodbe, št. 9/92;
4. Mednarodna evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic, Uradni list RS, št. 86/99, Mednarodne pogodbe, št. 26/99;
5. Splošna deklaracija UNESCO o človeškem genomu in človekovih pravicah, II-68. člen Pogodbe o Ustavi za Evropo s Sklepno listino, Uradni list RS, št. 15/05, Mednarodne pogodbe, št. 1/05;
6. Obligacijski zakonik, Uradni list RS, št. 83/01, 28/06, 40/07, 97/07, 64/16;
7. Zakon o dedovanju, Uradni list SRS, št. 15/76, 23/78, Uradni list RS, št. 13/94, 40/94, 117/00, 67/01, 83/01, 31/13, 63/16;
8. Zakona o izvršbi in zavarovanju, Uradni list RS, št. 51/98, 89/99, 11/01, 75/02, 87/02, 16/04, 40/04, 132/04, 46/05, 17/06, 30/06, 44/06, 69/06, 110/06, 115/06, 3/07, 93/07, 37/08, 45/08, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13, 45/14, 53/14, 58/14, 54/15, 76/15;
9. Zakon o kazenskem postopku, Uradni list RS, št. 63/94, 70/94, 25/96, 5/98, 72/98, 6/99, 66/00, 111/01, 44/03, 56/03, 116/03, 43/04, 68/04, 96/04, 101/05, 8/06, 14/07, 32/07, 40/07, 102/07, 21/08, 23/08, 65/08, 68/08, 77/09, 88/09, 29/10, 91/11, 32/12, 47/13, 87/14, 8/16, 64/16, 65/16;
10. Zakon o matičnem registru, Uradni list RS, št. 37/03, 39/06, 59/06, 106/10, 11/11;
11. Zakon o pravnem postopku, Uradni list RS, št. 26/99, 96/02, 12/03, 58/03, 2/04, 2/04, 36/04, 69/05, 90/05, 43/06, 52/07, 73/07, 45/08, 111/08, 57/09, 12/10, 50/10, 107/10, 75/12, 40/13, 92/13, 10/14, 48/15, 6/17, 10/17;
12. Zakon o splošnem upravnem postopku, Uradni list RS, št. 80/99, 70/00, 52/02, 73/04, 22/05, 119/05, 24/06, 105/06, 126/07, 65/08, 8/10, 82/13;

13. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, Uradni list SRS, št. 15/76, 30/86, 1/89, 14/89, Uradni list RS, št. 13/97, 82/94, 29/95, 26/99, 60/99, 70/00, 64/01, 110/02, 43/03, 16/04, 101/07, 90/11, 84/12, 82/15;
14. Zakon o zdravljenju neplodnosti in postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo, Uradni list RS, št. 70/00, 15/17;
15. Družinski zakonik, Uradni list RS, št. 15/17.

8 SPLETNI VIRI

1. Preverjanje očetovstev na URL: http://www.ism-mf.si/Preverjanje_ocetovstev/ (9. 3. 2017);